Wytyczne

EBA/GL/2018/06

31 października 2018 r.

Wytyczne

dotyczące zarządzania ekspozycjami nieobsługiwanymi i restrukturyzowanymi

1. Obowiązki w zakresie zgodności z przepisami i sprawozdawczości

Status niniejszych wytycznych

1. Niniejszy dokument zawiera wytyczne wydane na podstawie art. 16 rozporządzenia (UE) nr 1093/2010[1]. Zgodnie z art. 16 ust. 3 rozporządzenia (UE) nr 1093/2010 właściwe organy oraz instytucje kredytowe dokładają wszelkich starań, aby zastosować się do niniejszych wytycznych.

2. W wytycznych określono stanowisko EUNB w sprawie właściwych praktyk nadzorczych w ramach Europejskiego Systemu Nadzoru Finansowego lub sposobu, w jaki należy stosować prawo unijne w danym obszarze. Właściwe organy w rozumieniu art. 4 ust. 2 rozporządzenia (UE) nr 1093/2010, do których wytyczne mają zastosowanie, powinny stosować się do wytycznych poprzez odpowiednie włączenie ich do swoich praktyk (np. poprzez zmianę swoich ram prawnych lub procesów nadzorczych), również gdy wytyczne są skierowane głównie do instytucji.

Wymogi sprawozdawcze

3. Zgodnie z art. 16 ust. 3 rozporządzenia (UE) nr 1093/2010 w terminie do ([dd.mm.rrrr r.]) właściwe organy mają obowiązek informować EUNB o tym, czy stosują się lub czy zamierzają zastosować się do niniejszych wytycznych, albo podać uzasadnienie niestosowania się do nich. W razie nieprzekazania tej informacji w wyznaczonym terminie EUNB uzna, że właściwe organy nie stosują do niniejszych wytycznych. Informacje należy przekazać poprzez wysłanie formularza dostępnego na stronie internetowej EUNB na adres compliance@eba.europa.eu z dopiskiem „EBA/GL/201x/xx". Informacje powinny przekazać osoby odpowiednio upoważnione do przekazywania informacji o stosowaniu się do wytycznych w imieniu właściwych organów. Do EUNB należy również zgłaszać wszelkie zmiany związane ze stosowaniem się do wytycznych.

4. Zgodnie z art. 16 ust. 3 rozporządzenia (UE) nr 1093/2010 informacje zostaną opublikowane na stronie internetowej EUNB.

[1] Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1093/2010 z dnia 24 listopada 2010 r. w sprawie ustanowienia Europejskiego Urzędu Nadzoru (Europejskiego Urzędu Nadzoru Bankowego), zmiany decyzji nr 716/2009/WE oraz uchylenia decyzji Komisji 2009/78/WE (Dz.U. L 331 z 15.12.2010, s. 12).

2. Przedmiot, zakres stosowania i definicje

Przedmiot

5. W niniejszych wytycznych określono właściwe praktyki zarządzania ryzykiem, które instytucje kredytowe mają stosować w zarządzaniu ekspozycjami nieobsługiwanymi (ang. non-performing exposures—NPE), ekspozycjami restrukturyzowanymi (ang. forborne exposures—FBE) oraz aktywami przejętymi w drodze postępowania egzekucyjnego.

6. Niniejsze wytyczne zawierają również skierowane do właściwych organów wskazówki dotyczące oceniania praktyk instytucji kredytowych w zakresie zarządzania ryzykiem, zasad postępowania, procesów i procedur zarządzania NPE i FBE w ramach procesu przeglądu i oceny nadzorczej (SREP).

Zakres stosowania

7. Niniejsze wytyczne mają zastosowanie w związku z art. 74 dyrektywy 2013/36/UE[2], w którym zawarto wymóg, że instytucje muszą posiadać solidne zasady zarządzania obejmujące jasną strukturę organizacyjną z dobrze określonymi, przejrzystymi i spójnymi zakresami odpowiedzialności, skutecznymi procedurami służącymi identyfikacji ryzyka, na które instytucje są lub mogą być narażone, zarządzaniu tym ryzykiem, jego monitorowaniu i raportowaniu oraz odpowiednimi mechanizmami kontroli.

8. Właściwe organy powinny zapewnić to, by instytucje kredytowe stosowały się do niniejszych wytycznych na zasadzie indywidualnej, subskonsolidowanej i skonsolidowanej zgodnie z art. 109 dyrektywy 2013/36/UE.

9. Wszystkie sekcje niniejszych wytycznych mają zastosowanie do wszystkich ekspozycji podlegających definicjom ekspozycji nieobsługiwanych i restrukturyzacji zgodnie z załącznikiem V do rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) nr 680/2014[3].

10. Na potrzeby powyższych definicji ekspozycji nieobsługiwanych i restrukturyzowanych zawartych w załączniku V do rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) nr 680/2014 przyjęto, że ekspozycje handlowe obejmują ekspozycje w portfelu handlowym w rozumieniu art. 4 ust. 1 pkt 86 rozporządzenia (UE) nr 575/2013.

[2] Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/36/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie warunków dopuszczenia instytucji kredytowych do działalności oraz nadzoru ostrożnościowego nad instytucjami kredytowymi i firmami inwestycyjnymi, zmieniająca dyrektywę 2002/87/WE i uchylająca dyrektywy 2006/48/WE oraz 2006/49/WE (Dz.U. L 176 z 27.6.2013, s. 338).

[3] Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) nr 680/2014 z dnia 16 kwietnia 2014 r. ustanawiające wykonawcze standardy techniczne dotyczące sprawozdawczości nadzorczej instytucji zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 (Dz.U. L 191 z 28.6.2014, s. 1).

11. Instytucje kredytowe o wskaźniku kredytów zagrożonych (NPL) brutto wynoszącym 5% albo więcej na zasadzie skonsolidowanej, subskonsolidowanej albo indywidualnej powinny stosować sekcje 4 i 5 niniejszych wytycznych do podmiotów o wskaźniku NPL wyższym od ustanowionego progu.

12. Gdy instytucje kredytowe wykazują wskaźnik NPL brutto niższy od 5%, ale wysoki udział lub istotną ilość NPE w portfelu indywidualnym albo portfelach indywidualnych ze szczególną koncentracją NPE w danym regionie geograficznym, sektorze gospodarki albo grupie powiązanych klientów, właściwe organy mogą wymagać od instytucji kredytowych stosowania sekcji 4 i 5 na poziomie tych portfeli.

13. Właściwe organy mogą ponadto uznać, że instytucje kredytowe inne niż te określone w ust. 11 również powinny stosować sekcje 4 i 5. Właściwe organy powinny wymagać stosowania tych sekcji, gdy widzą oznaki spadku jakości aktywów. Właściwe organy powinny rozważyć następujące elementy oraz ich interakcje przy dokonywaniu oceny, czy sekcje 4 i 5 mają zastosowanie:

a) zwiększone napływy NPE;

b) duży albo zwiększony wskaźnik FBE;

c) duży albo zwiększony wskaźnik aktywów przejętych w drodze postępowania egzekucyjnego;

d) niskie wskaźniki pokrycia;

e) przekroczone wskaźniki wczesnego ostrzegania;

f) wzrost wskaźnika Texas;

g) jakość i właściwy charakter działań służących zaradzaniu ekspozycjom nieobsługiwanym (NPE).

14. Wszystkie instytucje kredytowe powinny stosować sekcje 6–9.

15. Instytucje kredytowe powinny się stosować do niniejszych wytycznych odpowiednio do ich wielkości i organizacji wewnętrznej oraz charakteru, zakresu i złożoności ich działalności; w szczególności instytucje kredytowe mogą stosować się do sekcji 4 i 5, biorąc pod uwagę kryteria proporcjonalności z sekcji 4, tytuł I wytycznych EUNB dotyczących zarządzania wewnętrznego[4]. Ponadto jeśli ze względu na proces przeglądu i oceny nadzorczej (ang. Supervisory Review and Evaluation Process—SREP) instytucja kredytowa jest zaklasyfikowana przez właściwe organy do kategorii 3 albo 4 SREP (zgodnie z wytycznymi EUNB dotyczącymi wspólnych procedur i metod stosowanych w ramach procesu przeglądu i oceny nadzorczej[5]), wytyczne należy stosować proporcjonalnie. Zasada proporcjonalności w stosowaniu niniejszych wytycznych będzie się w

[4] Wytyczne w sprawie zarządzania wewnętrznego na podstawie dyrektywy 2013/36/UE (EBA/GL/2017/11).

[5] Opisane w sekcji 2.1.1 („Kategoryzacja instytucji") wytycznych dotyczących wspólnych procedur i metod stosowanych w ramach procesu przeglądu i oceny nadzorczej (SREP) (EBA/GL/2014/13).

szczególności odnosić do uproszczonych wymogów co do zasad operacjonalizacji i zarządzania wspierających strategie instytucji kredytowych w zakresie NPE (sekcja 5).

16. Proporcjonalność w ramach oceny nadzorczej strategii w zakresie NPE instytucji z kategorii 3 albo 4 SREP można osiągnąć poprzez zharmonizowanie oceny z modelem zaangażowania nadzorczego, co zapewnia metodę nadzoru powiązaną z poziomem ryzyka i uwzględnia systemowe znaczenie instytucji.

Odbiorcy

17. Niniejsze wytyczne są skierowane do właściwych organów w rozumieniu art. 4 ust. 2 lit. i) rozporządzenia (UE) nr 1093/2010. Niniejsze wytyczne są też skierowane do instytucji kredytowych w rozumieniu art. 4 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia (UE) nr 575/2013.

Definicje

18. Jeśli nie określono inaczej, pojęcia stosowane i zdefiniowane w dyrektywie 2013/36/UE, rozporządzeniu (UE) nr 575/2013[6] i rozporządzeniu wykonawczym Komisji (UE) nr 680/2014 (z późniejszymi zmianami i obowiązujących) mają w niniejszych wytycznych takie samo znaczenie.

19. Dodatkowo i w szczególności na potrzeby niniejszych wytycznych stosuje się następujące definicje.

Okres obejmujący działania restrukturyzacyjne	Zgodnie z definicją zawartą w części 2 ust. 231 lit. b) załącznika V do rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) nr 680/2014
EBITDA	Zysk operacyjny przed odsetkami, podatkami, amortyzacją oraz deprecjacją
Restrukturyzacja	Działania restrukturyzacyjne, o których mowa w załączniku V do rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) nr 680/2014
Ekspozycje restrukturyzowane (FBE)	Ekspozycje, wobec których zastosowano działania restrukturyzacyjne zgodnie z załącznikiem V do rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) nr 680/2014
Aktywa przejęte w drodze postępowania egzekucyjnego	Aktywa uzyskane przez przejęcie zabezpieczenia, nadal ujmowane w bilansie. Aktywa mogą zostać przejęte w drodze postępowania egzekucyjnego w następstwie postępowań sądowych, umów dwustronnych z kredytobiorcą lub innych rodzajów przeniesienia zabezpieczenia z kredytobiorcy na instytucję kredytową. Aktywa przejęte w drodze postępowania egzekucyjnego mogą obejmować aktywa finansowe i niefinansowe, powinny też obejmować wszelkie uzyskane zabezpieczenia niezależnie od klasyfikacji przyjmowanej w rachunkowości

[6] Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012 (Dz.U. L 176 z 27.6.2013, s. 1).

Nieruchomości	Nieruchomości w rozumieniu art. 208 rozporządzenia (UE) nr 575/2013
Koszt likwidacji aktywów	Za koszty likwidacji aktywów przyjmuje się odpływy środków pieniężnych powstałe podczas egzekucji z zabezpieczenia i procesu sprzedaży; obejmują one: a) wszelkie stosowne koszty prawne; b) koszty sprzedaży, podatki i inne wydatki; c) wszelkie dodatkowe koszty utrzymania, które poniesie instytucja kredytowa w następstwie odzyskiwania i zbycia zabezpieczenia; d) wszelkie wpływy środków pieniężnych do czasu likwidacji
Organ zarządzający	Zgodnie z definicją zawartą w art. 3 ust. 1 pkt 7 i 8 dyrektywy 2013/36/UE
Ruchomości	Fizyczne składniki majątku inne niż nieruchomości zgodnie z art. 210 rozporządzenia (UE) nr 575/2013
Ekspozycje nieobsługiwane (NPE)	Ekspozycje sklasyfikowane jako nieobsługiwane zgodnie z załącznikiem V do rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) nr 680/2014
Kredyty nieobsługiwane (NPL)	Kredyty i zaliczki w rozumieniu załącznika V do rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) 680/2014, które sklasyfikowano jako nieobsługiwane zgodnie z załącznikiem V do rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) 680/2014
Wskaźnik NPL	Aby obliczyć wskaźnik NPL, wartość bilansową brutto kredytów i zaliczek nieobsługiwanych dzieli się przez wartość bilansową brutto sumy kredytów i zaliczek zgodnie z definicją NPE
Ramy organizacyjne i prawne NPE	Zasady działania, procesy, mechanizmy kontroli i systemy na potrzeby zarządzania ryzykiem z powodu NPE
Portfel	Grupa ekspozycji o podobnym charakterze ryzyka kredytowego
Okres próbny	Zgodnie z załącznikiem V do rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) nr 680/2014
Ramy skłonności do podejmowania ryzyka (ang. Risk Appetite Framework—RAF)	Ogólne zasady, w tym zasady działania, procesy, mechanizmy kontroli i systemy stosowane do ustalenia, zakomunikowania i monitorowania gotowości do podejmowania ryzyka. Obejmuje to oświadczenie w zakresie gotowości do podejmowania ryzyka, dopuszczalne ryzyko oraz ogólną charakterystykę zadań i obowiązków osób nadzorujących wdrażanie ram skłonności do podejmowania ryzyka i te ramy monitorujących. W ramach RAF należy uwzględniać istotne rodzaje ryzyka grożącego instytucji kredytowej oraz jej reputacji wśród właścicieli wkładów, inwestorów i klientów. RAF są zharmonizowane ze strategią banku

Wskaźnik Texas	Wskaźnik Texas to stosunek kredytów NPL instytucji kredytowej do jej kapitałów własnych. NPL (wartość bilansowa brutto) podzielona przez kapitały własne i skumulowane odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości)

3. Wdrożenie

Data rozpoczęcia stosowania

20. Niniejsze wytyczne mają zastosowanie od dnia 30 czerwca 2019 r.

21. Przy pierwszym zastosowaniu niniejszych wytycznych instytucje kredytowe powinny obliczyć swoje wskaźniki NPL na dzień 31 grudnia 2018 r.

4. Strategia w zakresie NPE

22. W tej części podano główne elementy dotyczące opracowania i wdrażania strategii w zakresie NPE. Instytucje kredytowe powinny mieć odpowiednie ramy organizacyjne i prawne umożliwiające wykrywanie, pomiar, zarządzanie, monitorowanie i ograniczanie NPE, m.in. przez działania służące zaradzaniu NPE.

23. Opracowując i wdrażając strategie w zakresie NPE, instytucje kredytowe powinny wziąć pod uwagę odpowiednie aspekty i wymogi dotyczące ochrony konsumentów oraz zapewnić uczciwe traktowanie konsumentów.

4.1 Opracowanie strategii w zakresie NPE

24. Instytucje kredytowe powinny opracować strategię w zakresie NPE umożliwiającą uzyskanie określonej w czasie redukcji NPE przy przyjęciu realistycznego, ale dostatecznie ambitnego horyzontu czasowego (cele redukcji NPE). W strategii w zakresie NPE należy opisać zasady i cele instytucji kredytowej w zakresie skutecznego zarządzania umożliwiające maksymalizację odzyskiwania należności i ostatecznie redukcję NPE w sposób czytelny, wiarygodny i wykonalny dla każdego odpowiedniego portfela. Opracowując i wdrażając strategię w zakresie NPE w

odniesieniu do portfeli detalicznych, instytucje kredytowe powinny uwzględnić przepisy mające chronić konsumentów, w tym dyrektywę 2014/17/UE[7], dyrektywę 2008/48/WE[8] i wytyczne EUNB dotyczące zaległości w spłacie i egzekucji z nieruchomości[9].

25. Następujące działania powinny być zasadniczymi elementami opracowania i wdrożenia strategii w zakresie NPE:

a) ocena środowiska operacyjnego i warunków zewnętrznych (zob. sekcja 4.2)

b) opracowanie strategii w zakresie NPE dla krótkich, średnich i długich horyzontów czasowych (zob. sekcja 4.3)

c) wdrożenie planu operacyjnego (zob. sekcja 4.4)

d) pełne osadzenie strategii w zakresie NPE w procesach zarządzania instytucji kredytowej, m.in. w regularnych ocenach i niezależnym monitorowaniu (zob. sekcja 4.5).

26. Gdy instytucje kredytowe opracowują strategię w zakresie NPE, powinny też uwzględnić zasady mające zapewnić uczciwe traktowanie kredytobiorców.

4.2 Ocena środowiska operacyjnego

27. W pierwszej fazie opracowania i wdrożenia odpowiedniej strategii w zakresie NPE instytucje kredytowe powinny ocenić następujące elementy:

a) wewnętrzne możliwości skutecznego zarządzania i zmniejszenia NPE;

b) warunki zewnętrzne i środowisko operacyjne;

c) konsekwencje kapitałowe strategii w zakresie NPE.

4.2.1 Możliwości wewnętrzne i samoocena

28. Instytucje kredytowe powinny dokonać kompleksowej samooceny, aby ocenić faktyczną sytuację i ustalić, jakie działania wewnętrzne należy podjąć, aby usunąć wszelkie luki w zakresie wewnętrznych możliwości zarządzania NPE.

29. Instytucje powinny w pełni poznać i ocenić:

a) wielkość NPE i wywołujące je czynniki:

[7] Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/17/UE z dnia 4 lutego 2014 r. w sprawie konsumenckich umów o kredyt związanych z nieruchomościami mieszkalnymi i zmieniająca dyrektywy 2008/48/WE i 2013/36/UE oraz rozporządzenie (UE) nr 1093/2010 (Dz.U. L 60 z 28.2.2014, s. 34).

[8] Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/48/WE z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie umów o kredyt konsumencki oraz uchylająca dyrektywę Rady 87/102/EWG (Dz.U. L 133 z 22.5.2008, s. 66).

[9] Wytyczne dotyczące zaległości w spłacie i egzekucji z nieruchomości (EBA/GL/2015/12).

i. wielkość i zmiany portfeli NPE na właściwym poziomie szczegółowości, co wymaga odpowiedniego pogrupowania ekspozycji zgodnie z zasadami z sekcji 5.2.3;

ii. czynniki napędzające napływy i wypływy NPE, w podziale na portfele tam, gdzie ma to zastosowanie;

iii. inne możliwe korelacje i zależności przyczynowe.

b) konsekwencje podejmowanych wcześniej przez instytucje kredytowe działań w zakresie NPE:

i. rodzaje i charakter podjętych działań, w tym działań restrukturyzacyjnych;

ii. skuteczność tych działań i powiązanych czynników.

c) Własne możliwości operacyjne (procesy, narzędzia, jakość danych, IT lub automatyzacja, pracownicy lub wiedza specjalistyczna, proces decyzyjny, wewnętrzne zasady postępowania i wszelki inny odpowiedni obszar, w którym wdraża się strategię) wobec różnych działań występujących w tym procesie, obejmujących m.in.:

i. wczesne wykrywanie NPE;

ii. działania restrukturyzacyjne;

iii. utrata wartości i odpisy;

iv. wyceny zabezpieczeń;

v. odzyskiwanie środków, postępowania sądowe i przejęcia w drodze postępowania egzekucyjnego;

vi. zarządzanie aktywami przejętymi w drodze postępowania egzekucyjnego (gdy ma to zastosowanie);

vii. sprawozdawczość i monitorowanie NPE oraz skuteczność działań służących zaradzaniu NPE.

30. Instytucje kredytowe powinny co roku dokonywać kompleksowej samooceny obejmującej przynajmniej elementy wymienione w ust. 29 w celu wykrycia mocnych stron, znaczących luk oraz obszarów wymagających poprawy koniecznej do osiągnięcia założonych celów w zakresie redukcji NPE.

31. Instytucje kredytowe powinny zgłosić wynik kompleksowej samooceny organowi zarządzającemu instytucji i właściwemu organowi.

32. Instytucje kredytowe powinny uwzględnić okresowe zasięganie opinii eksperta na temat ich operacyjnych możliwości zarządzania NPE; opiniować powinna funkcja zarządzania ryzykiem i kontroli danej instytucji albo podmiot zewnętrzny.

4.2.2 Warunki zewnętrzne i środowisko operacyjne

33. Opracowując strategię w zakresie NPE i powiązane z nią cele w zakresie redukcji NPE, instytucje kredytowe powinny ocenić i uwzględnić obecne i prawdopodobne przyszłe zewnętrzne warunki i środowisko operacyjne. W stosownym przypadku instytucje kredytowe powinny uwzględnić następujące czynniki zewnętrzne, opracowując strategię w zakresie NPE:

a) warunki makroekonomiczne, w tym dynamikę zmian na rynku nieruchomości i innych odpowiednich sektorów, z uwzględnieniem sektorowej koncentracji w portfelach NPE;

b) oczekiwania rynkowe co do dopuszczalnego poziomu NPE i wskaźników pokrycia, w tym, m.in. oceny agencji ratingowych i analityków rynkowych oraz dostępne wyniki badań, z należytym uwzględnieniem interesów kredytobiorców;

c) popyt inwestorów na NPE, z uwzględnieniem obserwowanych na krajowych i światowych rynkach NPE tendencji i zmian wpływających na sprzedaż aktywów portfelowych;

d) dojrzałość branży zajmującej się obsługą NPE oraz dostępność i zakres działania wyspecjalizowanych dostawców tych usług;

e) ramy regulacyjne, prawne i sądowe; Instytucje kredytowe powinny dobrze znać zasady postępowań sądowych wszczynanych w związku z działaniami służącymi zaradzaniu NPE w przypadku różnych rodzajów aktywów i różnych jurysdykcji; W szczególności instytucje kredytowe powinny ocenić średnią długość takich postępowań, przeciętne konsekwencje finansowe, oceny różnych rodzajów ekspozycji i powiązanych skutków wpływających na wyniki, wpływ rodzajów i ocen zabezpieczeń i gwarancji na skutki, wpływ kwestii z zakresu ochrony konsumentów na decyzje prawne i średnie całkowite koszty związane z postępowaniami sądowymi; Opracowując strategię w zakresie NPE, instytucje kredytowe powinny też wziąć pod uwagę przepisy prawa służące ochronie konsumentów, w szczególności w związku z ekspozycjami wskutek kredytów hipotecznych zaciągniętych na nieruchomości mieszkalne;

f) powstające w danym kraju konsekwencje podatkowe utraty wartości i odpisów z tytułu NPE.

4.2.3 Skutki kapitałowe strategii w zakresie NPE

34. Instytucje kredytowe powinny móc dokładnie obliczyć skutki zaplanowanej strategii z perspektywy kapitałów, wielkości ekspozycji na ryzyko, zysku lub straty oraz utraty wartości dla każdego z czynników prowadzących do redukcji, powinny też ocenić, czy bank opracował proces strategiczny pozwalający rozwiązać wszelkie problemy pojawiające się w różnych scenariuszach zmian gospodarczych. Kryteria oceny, podstawowe założenia i skutki powinny być zharmonizowane z RAF i procesem wewnętrznej oceny adekwatności kapitałowej (ICAAP).[10]

[10] Zob. Wytyczne dotyczące informacji na temat ICAAP oraz ILAAP gromadzonych do celów procesu przeglądu i oceny nadzorczej (SREP) (EBA/GL/2016/10).

35. Instytucje kredytowe powinny ująć stosowne działania w planowaniu kapitałowym, aby zapewnić, by wielkość dostępnego kapitału umożliwiała zrównoważoną redukcję NPE w bilansie.

4.3 Opracowanie strategii w zakresie NPE

36. Strategia w zakresie NPE powinna zawierać co najmniej określone w czasie ilościowe cele w zakresie NPE i cele w zakresie aktywów przejętych w drodze postępowania egzekucyjnego, poparte w stosownym przypadku odpowiednim ogólnym planem operacyjnym. Opracowując strategię w zakresie NPE, należy kierować się procesem samooceny i analizą strategicznych opcji na potrzeby wdrażania strategii w zakresie NPE. Strategia w zakresie NPE i plan operacyjny powinny być określone oraz zatwierdzone przez organ zarządzający i przynajmniej raz w roku poddawane przeglądowi.

4.3.1 Opcje wdrażania strategii

37. Instytucje kredytowe powinny uwzględnić włączenie połączenia strategii i opcji do strategii w zakresie NPE, aby osiągać obrane cele w krótkim, średnim i długim horyzoncie czasowym. Aby uzyskać udaną operacjonalizację strategii w zakresie NPE, instytucje kredytowe powinny uwzględnić przynajmniej poniższe, niewykluczające się wzajemnie opcje wdrażania ze względu na różne portfele i różne warunki:

a) Strategia trzymania aktywów lub restrukturyzacji: odpowiednie opcje strategii działań służących zaradzaniu NPE i restrukturyzacji. Opcja strategii trzymania aktywów jest ściśle powiązana z modelem operacyjnym instytucji kredytowej, wiedzą z zakresu restrukturyzacji oraz oceny kredytobiorcy, operacyjnymi zdolnościami zarządzania NPE oraz zasadami postępowania w sprawie outsourcingu obsługi i odpisów.

b) Aktywne metody redukcji portfela: sprzedaż, sekurytyzacja lub odpisy (w przypadku NPE uznanych za nieodzyskiwalne). Ta opcja jest ściśle powiązana z adekwatnością odpisów z tytułu trwałej utraty wartości, wycenami zabezpieczeń, jakością danych dotyczących ekspozycji i popytem inwestorów na NPE.

c) Zmiana rodzaju ekspozycji lub zabezpieczenia, w tym przejęcie w drodze postępowania egzekucyjnego, konwersja długu na kapitał, konwersja długu na aktywa albo zamianę zabezpieczenia na inne.

d) Możliwości prawne, w tym postępowanie upadłościowe i rozwiązania pozasądowe.

38. Instytucje kredytowe powinny wskazać średnio- i długookresowe rozwiązania strategiczne na potrzeby redukcji NPE, która może nie być osiągalna natychmiast, np. przez brak popytu inwestorów na NPE w danym momencie, co może się zmienić w okresie średnim albo długim. Konieczne więc może być dopuszczenie w planie operacyjnym takich zmian i przygotowanie na nie, np. przez poprawę jakości danych o NPE w celu zapewnienia gotowości do przyszłych transakcji z inwestorami.

39. Gdy instytucja kredytowa uzna, że w przypadku pewnych portfeli lub indywidualnych ekspozycji żadna z powyższych opcji nie doprowadzi do dostatecznej redukcji NPE w średnim albo długim okresie, powinno to mieć wyraźne odzwierciedlenie w stosowanych w odpowiednim czasie metodach postępowania w sprawie utraty wartości i odpisów.

40. Instytucje kredytowe zamierzające angażować się w złożone procesy, takie jak transfer ryzyka związanego z NPE i transakcje sekurytyzacyjne, powinny przeprowadzić wiarygodne analizy ryzyka i dysponować adekwatnymi mechanizmami kontroli ryzyka.[11]

4.3.2 Cele

41. Przed przystąpieniem do ustalania celów krótko- i średniookresowych instytucje kredytowe powinny poczynić założenia co do rozsądnych wielkości NPE w długim okresie zarówno na poziomie portfela, jak i na poziomie zagregowanym. Instytucje kredytowe powinny wziąć pod uwagę historyczne lub światowe wielkości referencyjne, aby określić rozsądne wielkości NPE w długim okresie.

42. W strategii w zakresie NPE instytucje kredytowe powinny ująć przynajmniej jasno określone realistyczne, ale ambitne cele ilościowe, w tym dotyczące aktywów przejętych w drodze postępowania egzekucyjnego, tam, gdzie ma to zastosowanie. Cele te powinny prowadzić do konkretnej redukcji NPE, z uwzględnieniem i bez uwzględnienia utraty wartości, przynajmniej w średnim okresie. Mimo że przewidywane zmiany warunków makroekonomicznych, gdy są oparte na rzetelnych prognozach zewnętrznych, mogą odegrać pewną rolę przy ustalaniu wielkości docelowych, to jednak nie powinny być jedynym czynnikiem mającym zapewnić osiągnięcie celów redukcji NPE.

43. Instytucje kredytowe powinny ustalać cele na podstawie:

a) horyzontów czasowych — krótkich (w przybliżeniu rocznych), średnich (w przybliżeniu trzyletnich) i w miarę możliwości długich;

b) głównych portfeli (np. detalicznych kredytów hipotecznych, detalicznych kredytów konsumpcyjnych, detalicznych, MŚP, korporacyjnych, wielkich korporacji, nieruchomości komercyjnych);

c) opcji wdrażania (np. odzyskiwania środków w wyniku strategii trzymania aktywów, przejęcia zabezpieczeń, odzyskiwania należności po postępowaniu sądowym, wpływów ze sprzedaży NPE lub odpisów).

44. Cele NPE obierane przez instytucje kredytowe powinny zawierać przynajmniej przewidywaną absolutną lub względną redukcję NPE, z uwzględnieniem i bez uwzględnienia utraty wartości nie tylko w ujęciu ogólnym, ale także dla głównych portfeli NPE. Gdy wartość aktywów przejętych w drodze postępowania egzekucyjnego jest istotna, należy określić strategię w

[11] Zgodnie z wymogiem dotyczącym sekurytyzacji z art. 82 ust. 1 dyrektywy 2013/36/UE.

zakresie tych aktywów, a przynajmniej w strategii w zakresie NPE należy uwzględnić cele w zakresie ich redukcji.

45. Cele w zakresie NPE powinny być zharmonizowane z celami operacyjnymi o wyższym poziomie szczegółowości. Gdy zostanie to uznane za stosowne, można wprowadzić dodatkowe wskaźniki na potrzeby monitorowania jako cele dodatkowe.

4.3.3 Plan operacyjny

46. Strategię instytucji kredytowej w zakresie NPE powinien wspierać plan operacyjny, który powinien być określony, zatwierdzony i oceniany przez organ zarządzający. Plan operacyjny powinien wyraźnie określać, jak instytucja kredytowa będzie wdrażać operacyjnie strategię w zakresie NPE w horyzoncie czasowym wynoszącym przynajmniej od roku do trzech lat (zależnie od wymaganego rodzaju działań operacyjnych).

47. Plan operacyjny dotyczący NPE powinien zawierać przynajmniej:

a) jasne i określone w czasie cele pośrednie i zamierzenia;

b) działania do przeprowadzenia na zasadzie portfelowej;

c) ustalenia co do zarządzania i struktury, w tym obowiązki i mechanizmy sprawozdawczości dot. działań i skutków;

d) standardy jakościowe zapewniające pomyślne wyniki;

e) wymogi co do pracowników i zasobów;

f) wymogi co do infrastruktury technicznej i plan udoskonalenia;

g) wymogi dotyczące szczegółowego i skonsolidowanego budżetu co do wdrożenia strategii w zakresie NPE;

h) plany komunikacji z interesariuszami wewnętrznymi i zewnętrznymi (np. w zakresie inicjatyw dotyczących sprzedaży, obsługi, sprawności).

48. W planie operacyjnym należy w szczególności uwzględnić czynniki wewnętrzne, które mogą utrudniać pomyślną realizację strategii w zakresie NPE.

4.4 Wdrażanie planu operacyjnego

49. Przy wdrażaniu planu operacyjnego strategii w zakresie NPE należy polegać na odpowiednich zasadach i procedurach, czytelnych strukturach własności i odpowiedniego zarządzania, w tym procedurach eskalacji, zaś plan operacyjny powinien obejmować szeroki zakres działań służących zarządzaniu zmianami w celu włączenia ram działań służących zaradzaniu NPE jako jednego z zasadniczych elementów kultury korporacyjnej.

50. Instytucje kredytowe powinny odpowiednio szybko informować organ zarządzający i właściwy organ o przypadkach istotnego odejścia od planu, aby można było zastosować odpowiednie środki zaradcze.

4.5 Wbudowywanie strategii w zakresie NPE

51. Ponieważ realizacja strategii w zakresie NPE będzie wiązała się z wieloma różnymi obszarami w instytucji kredytowej i będzie od nich zależała, powinna ona być wbudowana w procesy na wszystkich poziomach organizacji, w tym na poziomie strategicznym i operacyjnym, m.in. w komitecie ds. ryzyka w rozumieniu art. 76 ust. 3 dyrektywy 2013/36/UE.

52. Instytucje kredytowe powinny wszystkim stosownym pracownikom zwracać uwagę na znaczenie zasadniczych składników strategii w zakresie NPE, zgodnie z podejściem do ogólnej strategii instytucji, a w szczególności strategii w zakresie ryzyka zgodnie z art. 76 dyrektywy 2013/36/UE. Ma to szczególne znaczenie, gdy wdrażanie strategii w zakresie NPE będzie się wiązać z dużym zakresem zmian procedur biznesowych.

53. Instytucje kredytowe powinny jasno określić i dokumentować zadania, obowiązki i formalne zasady sprawozdawczości na potrzeby wdrażania strategii w zakresie NPE i planu operacyjnego.

54. Pracownicy i kadra kierownicza zaangażowani w działania służące odzyskiwaniu należności z tytułu NPE powinni otrzymać jasno wyznaczone cele indywidualne (albo zespołowe) oraz bodźce skłaniające do osiągania celów przyjętych w strategii w zakresie NPE i planie operacyjnym. W ramach organizacyjnych powiązanych z tym zasad wynagradzania, celów rozwoju zawodowego oraz monitorowania wyników należy uwzględniać cele w zakresie NPE, aby zapewnić pełne zaangażowanie pracowników i kadr kierowniczych w redukcję NPE; należy też mieć na uwadze uczciwe traktowanie konsumentów. W systemie bodźców motywujących pracowników i kadry kierownicze w działach decyzji kredytowych lub strategicznych jednostkach biznesowych należy też brać pod uwagę wnioski z działań służących odzyskiwaniu należności i jakość ekspozycji instytucji kredytowej, aby nie zachęcać do podejmowania nadmiernego ryzyka. Co do ekspozycji detalicznych, te zasady wynagradzania należy opracować zgodnie z wytycznymi EUNB dotyczącymi polityki i praktyk w zakresie wynagrodzeń w odniesieniu do sprzedaży i dystrybucji detalicznych produktów i usług bankowych.[12]

55. Wszystkie właściwe składniki strategii w zakresie NPE należy w pełni zharmonizować i zintegrować z planem działalności biznesowej i budżetem, uwzględniając wszystkie właściwe koszty związane z wdrażaniem planu operacyjnego, a także możliwe straty wynikające z działań służących odzyskiwaniu należności z tytułu NPE.

56. Strategia w zakresie NPE powinna być w pełni wbudowana w ramy organizacyjne i prawne zarządzania ryzykiem. W tym kontekście należy szczególnie zważać na:

[12] Wytyczne EUNB dotyczące polityki i praktyk w zakresie wynagrodzeń w odniesieniu do sprzedaży i dystrybucji detalicznych produktów i usług bankowych (EBA/GL/2016/06).

a) ICAAP:[13] wszystkie właściwe składniki strategii w zakresie NPE należy w pełni zharmonizować i zintegrować z ICAAP. Instytucje kredytowe powinny przygotować ilościowe i jakościowe oceny zmian NPE w warunkach podstawowych i skrajnych, w tym wpływu na planowanie kapitałowe.

b) RAF:[14] Strategie w zakresie RAF i NPE są ściśle powiązane. W tym zakresie należy mieć ściśle określone wskaźniki i dopuszczalne wielkości RAF, zatwierdzone przez organ zarządzający, zharmonizowane z zasadniczymi elementami i celami należącymi do strategii w zakresie NPE.

c) Plan naprawy:[15] gdy powiązane z NPE wielkości wskaźników i działania są częścią planu odzyskiwania środków, instytucje kredytowe powinny zapewnić to, by były one zharmonizowane z celami strategii w zakresie NPE i planem operacyjnym.

57. Instytucje kredytowe powinny zapewnić wysoki poziom procesów monitorowania i nadzoru realizowanych przez funkcje zarządzania ryzykiem przy opracowywaniu i wdrażaniu strategii w zakresie NPE i planu operacyjnego.

5. Zarządzanie i działania w zakresie NPE

58. Aby instytucje kredytowe mogły skutecznie i w sposób zrównoważony rozwiązywać problemy związane z NPE, należy zapewnić odpowiednią strukturę zarządzania i strukturę operacyjną.

59. W tej części podano najważniejsze elementy zarządzania i operacji związane z ramami działań służących odzyskiwaniu należności z tytułu NPE, dotyczące aspektów związanych ze sterowaniem i procesem decyzyjnym, modelem operacyjnym w zakresie NPE, wewnętrznymi ramami mechanizmów kontroli i procesami monitorowania NPE.

60. Wdrażając mechanizmy zarządzania i operacje w zakresie NPE, instytucje kredytowe powinny brać pod uwagę stosowne aspekty i wymogi dotyczące ochrony konsumentów oraz zapewnić uczciwe traktowanie konsumentów.

---

[13] Zgodnie z art. 108 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/36/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie warunków dopuszczenia instytucji kredytowych do działalności oraz nadzoru ostrożnościowego nad instytucjami kredytowymi i firmami inwestycyjnymi (Dz.U. L 176 z 27.6.2013, s. 338).

[14] Zgodnie z „Zasadami skutecznych ram gotowości do podejmowania ryzyka" Rady Stabilności Finansowej.

[15] Zgodnie z wymogami dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/59/UE z dnia 15 maja 2014 r. ustanawiającej ramy na potrzeby prowadzenia działań naprawczych oraz restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji w odniesieniu do instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych oraz zmieniającej dyrektywę Rady 82/891/EWG i dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2001/24/WE, 2002/47/WE, 2004/25/WE, 2005/56/WE, 2007/36/WE, 2011/35/UE, 2012/30/UE i 2013/36/EU oraz rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1093/2010 i (UE) nr 648/2012 (Dz.U. L 173 z 12.6.2014, s. 190).

5.1 Sterowanie i proces decyzyjny

61. Nadrzędna strategia instytucji kredytowej i jej wdrażanie powinny obejmować strategię w zakresie NPE i plan operacyjny, które wobec tego powinny być opracowywane, zatwierdzane i oceniane przez organ zarządzający. Organ zarządzający w szczególności powinien:

a) co roku zatwierdzać i regularnie oceniać strategię w zakresie NPE i plan operacyjny, zgodne z ogólną strategią w zakresie ryzyka;

b) nadzorować wdrażanie strategii w zakresie NPE;

c) określać ilościowe i jakościowe cele zarządzania i bodźce na potrzeby działań służących odzyskiwaniu należności z tytułu NPE;

d) co kwartał monitorować postępy, porównując je z celami określonymi w strategii w zakresie NPE i w planie operacyjnym;

e) określić odpowiednie procesy zatwierdzania działań służących zaradzaniu NPE (w przypadku dużych NPE powinny one obejmować akceptację organu zarządzającego);

f) zatwierdzać zasady polityki związane z NPE (w tym te wymienione w załączniku 4) i procesy, oceniać je przynajmniej raz w roku i wprowadzać wszelkie konieczne poprawki, zapewniając, by pracownicy w pełni rozumieli te zasady i procesy;

g) zapewnić dostateczne wewnętrzne mechanizmy kontroli procesów zarządzania NPE ze szczególnym uwzględnieniem działań związanych z klasyfikacją NPE, utraty wartości, odpisów, wycen zabezpieczeń i zrównoważonego charakteru rozwiązań w zakresie restrukturyzacji;

h) mieć dostateczną wiedzę i doświadczenie w zakresie zarządzania NPE.

62. Organ zarządzający i kadry kierownicze wyższego szczebla powinny przeznaczyć część zasobów i wystarczająco dużo czasu na sprawy związane z działaniami służącymi odzyskiwaniu należności z tytułu NPE zgodnie z art. 76 dyrektywy 2013/36/UE, proporcjonalnie do związanych z NPE rodzajów ryzyka występujących w instytucji kredytowej. Instytucje kredytowe powinny utworzyć i udokumentować jasno określone, skuteczne i spójne procedury decyzyjne, w każdej sytuacji zapewniając odpowiednie włączenie drugiej linii obrony.

5.2 Model operacyjny na potrzeby NPE

5.2.1 Jednostki ds. zaradzania NPE

63. Aby dostatecznie ograniczać wszelkie konflikty interesów przy zarządzaniu NPE i dobrze korzystać z wiedzy specjalnie wyznaczonych ekspertów ds. NPE w całej organizacji, instytucje kredytowe powinny utworzyć specjalne jednostki ds. zaradzania NPE, niezależne od działań w zakresie udzielania kredytów. Takie rozdzielanie obowiązków należy stosować nie tylko do działań w zakresie relacji z klientami (np. negocjacje z klientami dotyczące rozwiązań w zakresie

restrukturyzacji), lecz także do procesu decyzyjnego. W tym kontekście instytucje kredytowe powinny rozważyć wdrożenie specjalnych organów decyzyjnych, związanych z odzyskiwaniem należności z tytułu NPE (np. komitet ds. NPE).

64. Gdy nie można uniknąć pokrywania się funkcji organów decyzyjnych, kierowników lub ekspertów uczestniczących w procesie udzielania kredytu, wówczas ramy organizacyjne i wewnętrzne mechanizmy kontroli powinny zapewniać dostateczne ograniczenie wszelkich ewentualnych konfliktów interesów.

65. Instytucje kredytowe powinny dysponować rozwiązaniami zapewniającymi regularną wymianę opinii między jednostkami ds. udzielania kredytów a jednostkami ds. zaradzania NPE.

66. Opracowując właściwą strukturę jednostek ds. zaradzania NPE, instytucje kredytowe powinny brać pod uwagę cechy swoich głównych portfeli NPE, w tym rodzaj ekspozycji (detaliczne, MŚP, korporacyjne) oraz rodzaj zabezpieczenia.

67. Instytucje kredytowe powinny uwzględnić opracowanie zautomatyzowanych procesów na potrzeby jednostek ds. zaradzania NPE w przypadku jednorodnych portfeli detalicznych NPE. Na potrzeby portfeli korporacyjnych NPE, gdy ma to zastosowanie i w zależności od sektorowej koncentracji NPE, instytucje kredytowe powinny uwzględnić metodę opartą na zarządzaniu relacjami z założeniem sektorowej specjalizacji pracowników jednostek ds. zaradzania NPE. Na potrzeby spraw przedsiębiorców indywidualnych i mikroprzedsiębiorstw należy uwzględnić połączenie zautomatyzowanych elementów i metody opartej na zarządzaniu relacjami.

68. Mniejsze i mniej złożone instytucje kredytowe (np. zaklasyfikowane do kategorii 3 albo 4 SREP) mogą opracować specjalne funkcje ds. zaradzania NPE proporcjonalne do ich wielkości, charakteru i złożoności oraz profilu ryzyka. Instytucje kredytowe powinny zapewnić, by konstrukcja takich funkcji umożliwiała zapobieganie konfliktom interesów przy zarządzaniu NPE oraz ich eliminowanie.

69. Na potrzeby proporcjonalności mniejsze i mniej złożone instytucje kredytowe (np. zaklasyfikowane do kategorii 3 albo 4 SREP) zamiast utworzenia specjalnych organów decyzyjnych związanych z zaradzaniem NPE mogą spełnić konieczne wymogi za pomocą istniejących komitetów ds. kredytowania albo ryzyka, jeśli dostatecznie ograniczy to konflikt interesów.

5.2.2 Zharmonizowanie z cyklem życia NPE

70. Należy utworzyć jednostki ds. zaradzania NPE, aby działania służące zaradzaniu NPE i zaangażowanie kredytobiorców były dostosowane do faz cyklu życia NPE[16]. W stosownych przypadkach instytucje kredytowe powinny utworzyć różne jednostki ds. zaradzania NPE na potrzeby różnych faz cyklu życia NPE oraz na potrzeby różnych portfeli. Do wszystkich mających

[16] Obejmuje to też aktywa niesklasyfikowane jako NPE (np. krótkoterminowe zaległości w spłacie, FBE i aktywa przejęte w drodze postępowania egzekucyjnego), które odgrywają ważną rolę w procesie zaradzania NPE.

zastosowanie etapów zaradzania NPE należy przykładać należytą wagę oraz przydzielać do nich pracowników o dostatecznych kwalifikacjach.

71. Instytucje kredytowe powinny uwzględnić następujące fazy cyklu życia NPE, biorąc pod uwagę specyfikę produktów i charakter zaległości w spłacie:

a) Zaległości krótkoterminowe (do 90 dni po terminie)[17]: w tej fazie należy się skupić na początkowym zaangażowaniu z kredytobiorcą na potrzeby wczesnych działań naprawczych oraz zebrania informacji, co umożliwi szczegółową ocenę sytuacji kredytobiorcy (np. pozycji finansowej, statusu dokumentacji kredytu, statusu zabezpieczenia, poziomu współpracy itd.). Ostatecznie od rodzaju ekspozycji i zabezpieczenia powinna zależeć najwłaściwsza strategia odzyskiwania należności, która może obejmować działania restrukturyzacyjne w krótkim horyzoncie czasowym do zastosowania w razie konieczności (m.in. w tym okresie początkowym, gdy jest to wskazane) w celu ustabilizowania pozycji finansowej kredytobiorcy przed opracowaniem odpowiedniej strategii zaradzania NPE. Instytucja kredytowa powinna ponadto, gdy jest to wskazane, szukać możliwości poprawy swojej pozycji, biorąc pod uwagę prawa i interesy konsumentów (np. poprzez podpisanie nowych dokumentów kredytowych, ustanowienie pozostałego zabezpieczenia, minimalizowanie wycieku środków pieniężnych, przyjęcie dodatkowego zabezpieczenia, gdy jest to możliwe). Specjalna polityka zarządzania zaległościami w spłacie powinna zawierać wytyczne dotyczące ogólnych procedur zaradzania NPE i obowiązków, w tym czynniki sprawcze przekazanie.

b) Zaległości długoterminowe (restrukturyzacja): w tej fazie instytucje kredytowe powinny wdrożyć i sformalizować ustalenia z kredytobiorcami dotyczące restrukturyzacji. Ustalenia dotyczące restrukturyzacji należy stosować tylko wtedy, gdy instytucja kredytowa upewni się, że kredytobiorca zdoła spłacić swoje zobowiązania. Rozważając, czy opcja restrukturyzacji ma szanse powodzenia, instytucje kredytowe powinny brać pod uwagę art. 28 dyrektywy 2014/17/EU[18] oraz inne przepisy prawa mające chronić konsumentów, w stopniu, w jakim można je zastosować. Ze względu na większe ryzyko ustalenia dotyczące restrukturyzacji należy monitorować przynajmniej przez rok, zgodnie z rozporządzeniem wykonawczym Komisji (UE) nr 680/2014, zanim będzie można je ostatecznie przenieść z jednostek ds. odzyskiwania należności z tytułu NPE, gdy nie dostrzega się innych przesłanek wystąpienia NPE.

c) Likwidacja, odzyskiwanie należności, sprawy sądowe, przejęcie w drodze postępowania egzekucyjnego: gdy z powodu sytuacji finansowej kredytobiorcy albo poziomu współpracy nie uda się znaleźć wykonalnego rozwiązania w zakresie restrukturyzacji, instytucje kredytowe powinny przeprowadzić analizę kosztów i korzyści dla różnych wariantów likwidacji, w tym postępowań sądowych i procedur pozasądowych, uwzględniając przy tym również interesy kredytobiorcy. Na podstawie tej analizy instytucje kredytowe powinny szybko zastosować

[17] Ekspozycje, które prawdopodobnie nie zapewnią spłaty, mogą podlegać albo działom krótkoterminowych zaległości w spłacie, albo jednostkom ds. zaradzania NPE, w zależności od ich złożoności.

[18] Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/17/UE z dnia 4 lutego 2014 r. w sprawie konsumenckich umów o kredyt związanych z nieruchomościami mieszkalnymi i zmieniająca dyrektywy 2008/48/WE i 2013/36/UE oraz rozporządzenie (UE) nr 1093/2010 (Dz.U. L 60 z 28.2.2014, s. 34).

wybrany wariant likwidacji, wykorzystując wiedzę o prawnych i biznesowych aspektach likwidacji. Instytucje kredytowe intensywnie korzystające z usług ekspertów zewnętrznych powinny zapewnić posiadanie dostatecznych wewnętrznych mechanizmów kontroli w celu zapewnienia skutecznej i sprawnej likwidacji. Ekspozycje uznawane od dłuższego czasu za NPE powinny być bacznie monitorowane pod tym względem. Specjalne zasady odzyskiwania należności powinny zawierać wytyczne dotyczące procedur likwidacyjnych.

72. Zarządzanie aktywami przejętymi w drodze postępowania egzekucyjnego (albo innymi aktywami powstałymi z NPE): przejęcie zabezpieczenia rozpoczyna się z reguły wtedy, gdy zawiodły inne próby odzyskiwania zaległych należności przez instytucję kredytową. Instytucja kredytowa powinna wdrożyć politykę obejmującą proces kontrolowanej likwidacji w przypadku aktywów przejętych w drodze postępowania egzekucyjnego, w szczególności etapy przejęcia, wycenę zabezpieczenia i realizację rozmaitych zabezpieczeń z użyciem właściwych metod.

5.2.3 Grupowanie ekspozycji

73. Wytyczne EUNB dotyczące praktyk zarządzania ryzykiem kredytowym w instytucjach kredytowych oraz ujmowania oczekiwanych strat kredytowych[19] zawierają zasady grupowania przez instytucje kredytowe ekspozycji o podobnym ryzyku kredytowym. Należy tworzyć jednorodne portfele, aby dostosować metody do określonych NPE. Instytucje kredytowe powinny rozważyć opracowanie procesów dostosowanych do wymogów każdego portfela, z każdym procesem powierzonym specjalnemu zespołowi ekspertów. Analizy portfeli NPE muszą mieć wysoki poziom szczegółowości, prowadzący do wydzielenia jasno określonych subportfeli kredytobiorców. Na potrzeby tych analiz instytucje kredytowe powinny opracować właściwe systemy zarządzania informacją oraz zbiory danych dostatecznej jakości.

74. Listę możliwych kryteriów wyboru do zastosowania przy grupowaniu detalicznych NPE w portfele zawarto w załączniku 1.

75. W przypadku portfeli korporacyjnych NPE grupowanie na podstawie klasy aktywów albo sektora (np. nieruchomości komercyjne, tereny i zabudowa, spedycja, działalność handlowa) należy uważać za główny element przy ustalaniu specjalizacji jednostek ds. działań w zakresie NPE. Te portfele powinny być później dalej dzielone zgodnie ze strategią w zakresie NPE i skalą trudności finansowych, aby zapewnić dostateczne zogniskowanie działań służących zaradzaniu NPE.

5.2.4 Zasoby ludzkie

76. Instytucje kredytowe powinny posiadać właściwe ramy organizacyjne, dopasowane do swoich modeli biznesowych i uwzględniające ich ryzyka, w tym ryzyka wynikające z NPE. W związku z tym instytucje kredytowe powinny z odpowiednim i proporcjonalnym zaangażowaniem kadr kierowniczych i zasobów pracować nad sformułowaniem praktyk w zakresie zaradzania NPE i nad kontrolą wewnętrzną związanych z tym procesów.

[19] Wytyczne dotyczące praktyk zarządzania ryzykiem kredytowym w instytucjach kredytowych oraz ujmowania oczekiwanych strat kredytowych (EBA/GL/2017/06).

77. Dzielenie zarządzania i zasobów z innymi elementami łańcucha wartości (np. udzielanie kredytów) powinno być dokładnie oceniane przed wdrożeniem w celu uniknięcia konfliktów interesów i zapewnienia dostatecznej specjalizacji, zgodnie z zasadami omówionymi wyżej.

78. Na podstawie ustaleń instytucji kredytowej wynikających z samooceny w odniesieniu do możliwości w zakresie NPE (według zasad z sekcji 4.2.1) instytucje kredytowe powinny regularnie oceniać adekwatność wewnętrznych i zewnętrznych zasobów służących zaradzaniu NPE i szybko rozwiązywać problemy wszelkich niedoborów zasobów ludzkich. Ponieważ działania służące zaradzaniu NPE mogą znacznie obciążać zasoby, instytucje kredytowe powinny rozważyć, czy na potrzeby tych działań należy stosować umowy na czas określony, outsourcing wewnętrzny albo zewnętrzny, albo przedsięwzięcia typu joint venture. Za te działania ostatecznie odpowiada jednak instytucja kredytowa. W razie korzystania z outsourcingu instytucje kredytowe powinny dopilnować, by był on zgodny z obowiązującymi ustawami i regulacjami.

79. Instytucje kredytowe powinny gromadzić odpowiednią wiedzę na potrzeby określonego modelu operacyjnego w zakresie NPE, m.in. tworząc jednostki ds. zaradzania NPE oraz wewnętrzne mechanizmy kontroli, zgodnie z zaleceniami Europejskiego Urzędu Nadzoru Giełd i Papierów Wartościowych (ESMA) oraz EUNB co do oceny kompetencji członków organu zarządzającego i osób pełniących najważniejsze funkcje.[20] Pracownicy przydzieleni do najważniejszych zadań związanych z zaradzaniem NPE powinni mieć odpowiednie wiedzę i doświadczenie w zakresie NPE. Instytucje kredytowe powinny zapewnić adekwatne i specjalne szkolenia z zakresu NPE, w tym dotyczące ochrony konsumentów, powinny też opracować plany doskonalenia kompetencji, aby gromadzić wewnętrzną wiedzę specjalistyczną, korzystając z dostępnych kompetentnych osób.

80. Gdy gromadzenie wewnętrznej wiedzy specjalistycznej i budowanie infrastruktury nie jest możliwe albo efektywne, jednostki ds. zaradzania NPE powinny mieć łatwy dostęp do wykwalifikowanych zewnętrznych zasobów (np. rzeczoznawców majątkowych, radców prawnych, specjalistów od planowania biznesowego, ekspertów branżowych) lub do firm specjalizujących się w obsłudze NPE.

81. W sposób zharmonizowany z ogólną strategią w zakresie NPE i planem operacyjnym instytucja kredytowa powinna wprowadzić system oceny dostosowany do wymogów jednostek ds. działań w zakresie NPE. System ocen powinien być zaprojektowany zgodnie z zaleceniami ujętymi w wytycznych EUNB dotyczących prawidłowej polityki wynagrodzeń[21] oraz art. 7 dyrektywy 2014/17/UE[22], a także, na potrzeby ekspozycji detalicznych, zasad z wytycznych EUNB dotyczących polityki i praktyk w zakresie wynagrodzeń w odniesieniu do sprzedaży i dystrybucji

[20] Wspólne wytyczne ESMA i EUNB w sprawie oceny kwalifikacji członków organu zarządzającego i osób pełniących najważniejsze funkcje wydanych na mocy dyrektyw2013/36/UE oraz 2014/65/UE (EBA/GL/2017/12).

[21] Wytyczne dotyczące prawidłowej polityki wynagrodzeń, o których mowa w art. 74 ust. 3 i art. 75 ust. 2 dyrektywy 2013/36/UE, i ujawniania informacji zgodnie z art. 450 rozporządzenia (UE) nr 575/2013 (EBA/GL/2015/22).

[22] Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/17/UE z dnia 4 lutego 2014 r. w sprawie konsumenckich umów o kredyt związanych z nieruchomościami mieszkalnymi i zmieniająca dyrektywy 2008/48/WE i 2013/36/UE oraz rozporządzenie (UE) nr 1093/2010 (Dz.U. L 60 z 28.2.2014, s. 34).

detalicznych produktów i usług bankowych[23]. System ocen powinien być głównie powiązany z ilościowymi elementami celów instytucji kredytowej w zakresie NPE, ale może też zawierać elementy jakościowe (poziom zdolności technicznych mających związek z analizą otrzymywanych informacji finansowych i danych, strukturyzowanie propozycji, jakość rekomendacji lub monitorowanie przypadków restrukturyzacji oraz umiejętność skutecznego negocjowania). Należy regularnie monitorować i mierzyć wyniki pracowników jednostek ds. działań w zakresie NPE, porównując je z tymi celami; należy oceniać jednostki albo zespoły, stosownie do sytuacji.

82. Ramy pomiaru wyników dla organu zarządzającego i odpowiednich członków kadry kierowniczej powinny obejmować konkretne wskaźniki powiązane z celami określonymi w strategii instytucji kredytowej i planie operacyjnym w zakresie NPE. Wagi przydzielane tym wskaźnikom w ogólnych ramach pomiaru wyników powinny być proporcjonalne do skali problemów instytucji kredytowej związanych z NPE.

83. Do reagowania na sygnały wczesnego ostrzegania i wskaźniki instytucje kredytowe powinny zachęcać poprzez politykę wynagrodzeń i ramowe zasady zachęt, aby zapewnić odpowiednią współpracę z klientami na etapie przed powstaniem zaległości w spłacie oraz dzięki temu skuteczną redukcję NPE.

5.2.5 Zasoby techniczne

84. Co do adekwatnej infrastruktury technicznej instytucje kredytowe powinny zapewnić przechowywanie wszystkich danych dotyczących NPE w solidnych i bezpiecznych centralnych systemach informatycznych oraz zapewnić, by dane te były kompletne i aktualne w całym procesie zaradzania NPE.

85. Adekwatna infrastruktura techniczna powinna umożliwiać jednostkom ds. zaradzania NPE:

a) Dostęp do wszystkich odpowiednich danych i informacji, w tym do:

   i. informacji o obecnych NPE i krótkoterminowych zaległościach kredytobiorcy, w tym zautomatyzowanych powiadomień;

   ii. informacji o ekspozycji, zabezpieczeniach i gwarancjach powiązanych z kredytobiorcą albo z powiązanymi klientami;

   iii. narzędzi do monitorowania z funkcjami informatycznymi pozwalającymi śledzić wyniki i skuteczność restrukturyzacji;

   iv. statusu zastosowanych działań zaradczych i interakcji z kredytobiorcą oraz szczegółów uzgodnionych działań restrukturyzacyjnych;

[23] Wytyczne EUNB dotyczące polityki i praktyk w zakresie wynagrodzeń w odniesieniu do sprzedaży i dystrybucji detalicznych produktów i usług bankowych (EBA/GL/2016/06).

v. danych o aktywach przejętych w drodze postępowania egzekucyjnego, gdy ma to zastosowanie;

vi. danych o przepływach środków pieniężnych związanych z kredytem i zabezpieczeniem;

vii. źródeł informacji będących podstawą tych danych i pełnej dokumentacji bazowej;

viii. centralnego rejestru kredytowego, katastrów i innych zewnętrznych źródeł informacji tam, gdzie ma to zastosowanie.

b) Skuteczne prowadzenie i monitorowanie działań służących zaradzaniu NPE, w tym:

i. zautomatyzowanego obiegu dokumentów w całym cyklu życia NPE;

ii. zautomatyzowanego procesu monitorowania statusu kredytu, zapewniającego właściwe oznakowanie NPE i FBE;

iii. włączonych do systemu sygnałów ostrzegawczych;

iv. zautomatyzowanej sprawozdawczości ilościowej w całym cyklu zaradzania NPE jako podstawy analiz dostarczanych kierownictwu jednostek ds. zaradzania NPE, organowi zarządzającemu i innym właściwym członkom kadry kierowniczej oraz agencji regulującej;

v. analiz wyników działań służących zaradzaniu NPE podejmowanych przez jednostki ds. zaradzania NPE, zespoły niższego szczebla i ekspertów (np. wskaźnika spłaty przeterminowanych zobowiązań lub wskaźnika rozwiązanych problemów, informacji o refinansowaniu, skuteczności zaproponowanych rozwiązań restrukturyzacyjnych, współczynnika uzyskanych spłat pieniężnych, analiz analogicznych wskaźników spłaty przeterminowanych zobowiązań, wskaźnika dotrzymanych zobowiązań na poziomie centrów obsługi klienta itd.);

vi. monitorowania zmian portfeli, subportfeli, kohort i indywidualnych kredytobiorców.

c) Określanie, analizowanie i pomiar NPE i związanych z nimi kredytobiorców:

i. wykrywanie NPE i pomiar utraty wartości;

ii. wykonywanie odpowiednich analiz NPE i gromadzenie wyników dotyczących każdego kredytobiorcy;

iii. wspieranie oceny danych osobowych kredytobiorcy, pozycji finansowej i zdolności do spłaty, przynajmniej w przypadku niezłożonych kredytobiorców;

iv. obliczanie: i) wartości bieżącej netto oraz ii) wpływu na pozycję kapitałową instytucji kredytowej każdego wariantu restrukturyzacji lub każdego prawdopodobnego planu

restrukturyzacji na podstawie obowiązujących przepisów (np. ustaw w sprawie przejęcie w drodze postępowania egzekucyjnego, ustaw regulujących kwestie upadłości) dla każdego kredytobiorcy.

86. Adekwatność infrastruktury technicznej, w tym jakość danych, powinien regularnie oceniać niezależny audytor wewnętrzny albo zewnętrzny.

5.3 Ramy kontroli

87. Na organie zarządzającym powinien spoczywać obowiązek utworzenia i monitorowania adekwatności i skuteczności ram kontroli wewnętrznej. W szczególności należy wdrożyć skuteczne i sprawne procesy kontroli wewnętrznej na potrzeby działań służących zaradzaniu NPE, aby zapewnić pełne zharmonizowanie strategii w zakresie NPE i planu operacyjnego z jednej strony i ogólnej strategii biznesowej instytucji kredytowej, w tym strategii w zakresie NPE i planu operacyjnego oraz gotowości do podejmowania ryzyka z drugiej strony.

88. Funkcje kontroli wewnętrznej powinny regularnie przekazywać organowi zarządzającemu pisemne sprawozdania z zarządzania NPE, zwracając uwagę na najważniejsze wykryte uchybienia. W przypadku każdego nowego wykrytego poważnego uchybienia sprawozdania te powinny zawierać informację o związanych z tym zagrożeniach, ocenę wpływu, zalecenia i działania naprawcze, które należy podjąć. W razie konieczności szefowie funkcji kontroli wewnętrznej powinni mieć dostęp do organu zarządzającego w jego funkcji nadzorczej i bezpośrednio go informować, aby zwrócić uwagę na zagrożenia i ostrzec, gdy jest to wskazane, kiedy konkretne czynniki wpływają albo mogą wpłynąć na instytucję. Niezależnie od tego szefowie funkcji kontroli wewnętrznej powinni regularnie składać sprawozdania.

89. Organ zarządzający powinien odpowiednio szybko i skutecznie reagować na ustalenia funkcji kontroli wewnętrznej oraz żądać adekwatnych działań naprawczych. Należy opracować formalną procedurę reakcji na ustalenia i podejmowane działania naprawcze.

90. Ramy organizacyjne funkcji kontroli wewnętrznej powinny obejmować wszystkie trzy linie obrony zgodne z wytycznymi EUNB w sprawie zarządzania wewnętrznego[24]. Należy przydzielić zadania różnych zaangażowanych funkcji oraz czytelnie dokumentować, aby uniknąć luk i pokrywania się funkcji. Należy regularnie informować organ zarządzający o najważniejszych wynikach działań na drugiej i trzeciej linii oraz o określonych działaniach naprawczych i poczynionych postępach.

91. Wdrażając ramy organizacyjne kontroli, większe i bardziej złożone instytucje kredytowe powinny stosować wszystkie trzy linie obrony; druga linia obrony nie musi dotyczyć wyłącznie NPE i może być realizowana przez działy (kontroli) ryzyka kredytowego.

[24] Wytyczne w sprawie zarządzania wewnętrznego na podstawie dyrektywy 2013/36/UE (EBA/GL/2017/11).

92. Wdrażając ramy organizacyjne kontroli, mniejsze i mniej złożone instytucje kredytowe (np. zaklasyfikowane do kategorii 3 albo 4 SREP) nie muszą mieć kompletnych trzech linii obrony w zakresie NPE, ale muszą zapewnić dostateczne ograniczenie każdego konfliktu interesów.

5.3.1 Mechanizmy kontroli pierwszej linii obrony

93. Instytucje kredytowe powinny zapewnić, by pierwsza linia obrony była wbudowana w procedury i procesy jednostek operacyjnych, głównie jednostek ds. odzyskiwania należności z tytułu NPE, które faktycznie zajmują się i zarządzają ryzykiem instytucji kredytowej w konkretnym kontekście zaradzania NPE.

94. Aby zapewnić wdrożenie adekwatnych mechanizmów kontroli, instytucje kredytowe powinny mieć wewnętrzne zasady dotyczące działań służących zaradzaniu NPE. Do obowiązków szefów jednostek operacyjnych należy zapewnienie wdrożenia tych wewnętrznych zasad, m.in. poprzez włączenie ich do procedur informatycznych. W załączniku 4 do niniejszych wytycznych podano najważniejsze elementy zasad postępowania w zakresie ram organizacyjnych dotyczących NPE, które należy wdrożyć w instytucjach kredytowych.

5.3.2 Mechanizmy kontroli drugiej linii obrony

95. Funkcje drugiej linii obrony powinny stale sprawować kontrolę, aby sprawdzać, czy zarządzanie NPE na poziomie pierwszej linii obrony działa zgodnie z założeniami. Aby adekwatnie sprawować kontrolę, funkcje drugiej linii muszą być w znacznym stopniu niezależne od funkcji zajmujących się działalnością biznesową, w tym jednostek ds. zaradzania NPE, powinny też mieć dostateczne zasoby. Powinny mieć odpowiednią liczbę wykwalifikowanych pracowników. Kwalifikacje pracowników należy poddawać regularnej ocenie i w razie potrzeby prowadzić szkolenia dla personelu.

96. Druga linia obrony sprawdza wdrażanie działań w zakresie zarządzania ryzykiem, podejmowanych przez jednostki ds. zaradzania NPE; powinna się ona koncentrować w szczególności na:

a) monitorowaniu i pomiarze rodzajów ryzyka związanych z NPE na zasadzie szczegółowej i zagregowanej, m.in. w związku z wewnętrzną lub narzuconą w przepisach adekwatnością kapitałową;

b) ocenie funkcjonowania ogólnego modelu operacyjnego w zakresie NPE oraz jego elementów (np. kierownictwa lub pracowników jednostek ds. zaradzania NPE, ustaleń w zakresie outsourcingu lub obsługi, celów redukcji NPE i mechanizmów wczesnego ostrzegania);

c) zapewnieniu jakości w całym procesie przetwarzania kredytów NPE, monitorowaniu lub sprawozdawczości (wewnętrznej i zewnętrznej), restrukturyzacji, utraty wartości, odpisach, wycenach zabezpieczeń i sprawozdawczości w zakresie NPE (aby to zadanie wykonać, funkcje drugiej linii powinny mieć dostateczne upoważnienia, aby ingerować *ex ante* w proces wdrażania poszczególnych rozwiązań w zakresie zaradzania NPE);

d) ocenie zharmonizowania procesów związanych z NPE z zasadami wewnętrznymi i wytycznymi agencji publicznych, głównie związanych z klasyfikacją NPE, tworzeniem rezerw, odpisami, wycenami zabezpieczeń, restrukturyzacją i mechanizmami wczesnego ostrzegania.

97. Funkcje kontroli ryzyka i zapewnienia zgodności z przepisami powinny też wydać wytyczne co do procesu opracowania i oceny zasad działania i procedur związanych z NPE oraz mechanizmów kontroli wdrażanych w jednostkach ds. zaradzania NPE. Funkcje te powinny być zaangażowane w opracowywanie i ocenę zasad działania, zanim zostaną one zatwierdzone przez organ zarządzający.

5.3.3 Mechanizmy kontroli trzeciej linii obrony

98. Trzecia linia obrony, niezależna wewnętrzna funkcja audytorska, powinna mieć dostateczną wiedzę w zakresie zaradzania ekspozycjom nieobsługiwanym (NPE), aby prowadzić okresowe kontrole skuteczności i sprawności ram organizacyjnych w zakresie NPE, w tym mechanizmów kontroli z pierwszej i drugiej linii.

99. Co do ram organizacyjnych w zakresie NPE, funkcja audytu wewnętrznego powinna przynajmniej dokonywać regularnych ocen w celu monitorowania przestrzegania wewnętrznych zasad dotyczących NPE (zob. załącznik 4) i niniejszej wytycznej. Powinno to też obejmować losowe i niezapowiedziane inspekcje i oceny dokumentacji kredytowej.

100. Ustalając częstotliwość, zakres i skalę działań kontrolnych do przeprowadzenia, instytucje kredytowe powinny brać pod uwagę wielkość NPE i to, czy w niedawnych audytach wykryto znaczne nieprawidłowości i słabe punkty.

101. Na podstawie wyników kontroli funkcja audytu wewnętrznego powinna przygotować zalecenia dla organu zarządzającego, zwracając uwagę na możliwe ulepszenia.

5.4 Monitorowanie NPE i działań służących zaradzaniu NPE

102. Systemy monitorowania powinny mieć za podstawę cele związane z NPE zatwierdzone w strategii w zakresie NPE i powiązanym z nią planie operacyjnym, które są później przenoszone kaskadowo na cele operacyjne jednostek ds. zaradzania NPE, z pętlami sprzężenia zwrotnego zapewniającymi połączenie z wyceną ryzyka kredytowego i tworzeniem rezerw. Należy opracować powiązane ramy kluczowych wskaźników efektywności związanych z NPE, aby umożliwić organowi zarządzającemu i innym właściwym członkom kadry kierowniczej pomiar postępów.

103. Instytucje kredytowe powinny określić i monitorować kluczowe wskaźniki efektywności dotyczące NPE. Kluczowe wskaźniki efektywności dotyczące NPE powinny zawierać, m.in. (zob. też załącznik 2):

a) wskaźniki NPE;

b) zaangażowanie kredytobiorcy i uzyskane spłaty pieniężne;

c) działania restrukturyzacyjne;

d) działania w zakresie likwidacji;

e) inne (np. związane z NPE pozycje rachunku zysków i strat, aktywa przejęte w drodze postępowania egzekucyjnego, działania w zakresie outsourcingu).

5.4.1 Wskaźniki NPE

104. Instytucje kredytowe powinny uważnie monitorować w swoich księgach względne i bezwzględne wielkości NPE i FBE oraz aktywów przejętych w drodze postępowania egzekucyjnego (lub innych aktywów uzyskanych wskutek działań w zakresie NPE) oraz krótkoterminowe zaległości w spłacie.

105. Instytucje kredytowe powinny prowadzić takie działania monitorujące na poziomie transakcji lub kredytobiorcy oraz portfeli i subportfeli, gdy jest to wskazane, biorąc pod uwagę takie aspekty jak linia biznesowa, segment kredytobiorcy, obszar geograficzny, produkty, ryzyko koncentracji, poziom zabezpieczenia i typ przedstawionego zabezpieczenia oraz zdolność do obsługi zadłużenia.

106. Instytucje kredytowe powinny monitorować spadek wartości NPE w celu dostarczania organowi zarządzającemu całościowych informacji o pokryciu. Analiza powinna zawierać dane na poziomie zagregowanym oraz na poziomach różnych portfeli NPE. Przy wyborze portfeli NPE należy uwzględnić takie aspekty jak rodzaj ekspozycji, w tym to, czy są zabezpieczone czy niezabezpieczone, rodzaj zabezpieczenia i gwarancji, obszar geograficzny, liczba lat od zaklasyfikowania jako NPE, czas pozostały do odzyskania należności oraz stosowanie podejścia opartego na założeniu kontynuowania działalności i założeniu zaprzestania prowadzenia działalności. Zmiany w zakresie pokrycia także powinny być monitorowane, a spadki jednoznacznie wyjaśnione.

107. Instytucje kredytowe powinny porównywać wskaźniki związane ze współczynnikiem NPE oraz pokryciem z dostępnymi wskaźnikami podobnych instytucji, aby organowi zarządzającemu zapewnić czytelny obraz pozycji konkurencyjnej i możliwych niedociągnięć.

108. Instytucje kredytowe powinny monitorować przypadki różnic w stosunku do budżetu, aby organ zarządzający znał przyczyny znaczących różnic względem planu.

109. W okresowych sprawozdaniach dla organu zarządzającego powinny być ujęte najważniejsze dane liczbowe dotyczące napływów i wypływów NPE, m.in. przeniesienia z kategorii NPE i do kategorii NPE, nieobsługiwane FBE, NPE w okresie próbnym, FBE obsługiwane i krótkoterminowe zaległości w spłacie (≤ 90 dni po terminie).

110. Instytucje kredytowe powinny rozważyć, czy warto utworzyć matryce migracji w celu śledzenia przepływu ekspozycji do kategorii ekspozycji nieobsługiwanych i wypływu z niej.

111. Instytucje kredytowe powinny szacować wskaźniki migracji i jakość obsługiwanych ekspozycji w ujęciu miesięcznym, aby można było hierarchizować działania i podejmować je szybko, by zahamować obniżenie jakości portfela. Matryce migracji można dalej dzielić na podstawie rodzajów ekspozycji (detaliczne kredyty hipoteczne, kredyty konsumpcyjne, finansowanie nieruchomości), jednostek gospodarczych albo innych subportfeli, aby ustalić, czy przyczyny zmian można łączyć z konkretnym portfelem.

112. Monitorując działania, instytucje kredytowe powinny wykorzystywać informacje wewnętrzne (np. z wewnętrznych systemów oceny klientów) i zewnętrzne (np. od agencji ratingowych, agencji gromadzących informacje kredytowe, wyniki specjalistycznych badań sektorowych lub wskaźniki makroekonomiczne dla konkretnych obszarów geograficznych) oraz odnosić się do danych z konkretnego momentu albo okresu poddanego obserwacji. W załączniku 3 podano przykłady takich informacji wewnętrznych i zewnętrznych.

5.4.2 Zaangażowanie kredytobiorcy i spłaty pieniężne

113. Po utworzeniu jednostek ds. zaradzania NPE należy zastosować najważniejsze wskaźniki wyników operacyjnych, aby ocenić wydajność jednostek albo pracowników w porównaniu z wynikami średnimi lub typowymi wskaźnikami referencyjnymi. Jeżeli nie ma takich wskaźników albo są one niedostępne, najważniejsze wyniki operacyjne należy monitorować, mierząc efektywne wyniki poprzez porównanie z celami ujętymi w planie operacyjnym instytucji kredytowej w zakresie NPE.

5.4.3 Działania restrukturyzacyjne

114. Aby zlikwidować albo ograniczyć wpływ NPE, instytucje kredytowe powinny badać możliwości związane z podejmowaniem działań restrukturyzacyjnych. Instytucje kredytowe powinny monitorować dwa aspekty działań restrukturyzacyjnych — efektywność i skuteczność. W sekcji 7 podano wymogi dotyczące stosowania działań restrukturyzacyjnych.

115. Głównym celem działań restrukturyzacyjnych powinien być powrót kredytobiorcy do statusu umożliwiającego trwałą terminową obsługę zadłużenia; należy brać pod uwagę wielkość należności i minimalizować przewidywane straty. W tych celach należy brać pod uwagę znaczenie zapewnienia uczciwego traktowania konsumentów i spełnienia wszelkich wymogów co do ochrony konsumentów, które mogą mieć zastosowanie. Instytucja kredytowa powinna monitorować jakość działań restrukturyzacyjnych, aby zapewnić, że nie są wykorzystywane do odwlekania stwierdzenia trwałej utraty wartości albo oceny, że ekspozycja jest nieściągalna. Monitorowaniem należy objąć działania restrukturyzacyjne w odniesieniu do ekspozycji zarówno obsługiwanych, jak i nieobsługiwanych.

5.4.4 Działania w zakresie likwidacji

116. Gdy nie można wypracować trwałego rozwiązania restrukturyzacyjnego, instytucja kredytowa powinna mimo to zastosować uporządkowaną likwidację NPE. Uporządkowana likwidacja może wiązać się z wszczęciem postępowań sądowych, przejęciem aktywów w drodze postępowania egzekucyjnego, konwersją długu na aktywa lub kapitał, sprzedażą instrumentów kredytowych,

przekazaniem firmie zarządzającej aktywami lub sekurytyzacją. Gdy cena uzyskana po przejęciu nieruchomości w drodze postępowania egzekucyjnego wpływa na wielkość zobowiązań konsumenta, instytucja kredytowa podejmująca decyzje o likwidacji i dalszych działaniach powinna brać pod uwagę przepisy art. 17 ust. 5 dyrektywy 2014/17/UE[25] w stopniu, w którym mają zastosowanie.

117. Instytucja kredytowa powinna monitorować działania w zakresie likwidacji, aby lepiej opracowywać strategie i zasady postępowania. Instytucje kredytowe powinny monitorować przypadki zbycia i porównywać uzyskane ceny sprzedaży lub ceny transferowe z wartościami bilansowymi w ujęciu netto.

118. Instytucje kredytowe powinny monitorować wielkości i współczynniki odzyskiwania należności w przypadkach postępowań sądowych i przejęcia w drodze postępowania egzekucyjnego. Wyniki w tym zakresie należy porównywać z przyjętymi celami, w kategoriach liczby miesięcy lub lat i strat instytucji. Od instytucji oczekuje się, że przy monitorowaniu faktycznego wskaźnika strat będą one tworzyć historyczne szeregi czasowe dla każdego portfela kredytowego w celu potwierdzenia słuszności założeń stosowanych w celu oceny utraty wartości i na potrzeby przeprowadzenia testów warunków skrajnych.

119. W przypadku ekspozycji pokrytych za pomocą zabezpieczenia albo innej gwarancji instytucje kredytowe powinny monitorować okres potrzebny do likwidacji zabezpieczenia albo wyegzekwowania gwarancji. Instytucje kredytowe powinny też monitorować możliwą deprecjację aktywów przy wymuszonej sprzedaży podczas likwidacji i zmiany zachodzące na pewnych rynkach (np. nieruchomości), aby zyskać obraz możliwych wskaźników odzyskiwania należności.

120. Monitorowanie odzyskiwania należności poprzez przejęcia w drodze postępowania egzekucyjnego i inne procedury prawne powinno pomóc instytucji kredytowej w wiarygodnej ocenie, czy decyzja o przejęciu da wyższą wartość bieżącą netto niż opcja restrukturyzacji. Dane dotyczące wskaźników odzyskiwania należności poprzez przejęcie w drodze postępowania egzekucyjnego należy stale monitorować i ujmować w potencjalnych poprawkach strategii instytucji kredytowych dotyczących odzyskiwania wierzytelności lub postępowań sądowych.

121. Instytucje kredytowe powinny też monitorować średni czas trwania niedawno zakończonych postępowań sądowych oraz średnie kwoty (w tym związane z tym koszty odzyskania) odzyskane dzięki tym postępowaniom.

122. Instytucje kredytowe powinny uważnie monitorować przypadki konwersji długu na aktywa albo kapitał kredytobiorcy, przynajmniej poprzez użycie wskaźników z rozbiciem na rodzaj aktywów, oraz zapewnić spełnienie wszelkich wymogów ilościowych ujętych w odpowiednich regulacjach krajowych dotyczących posiadanych aktywów. Użycie tej metody jako działania restrukturyzacyjnego powinno być wspierane przez właściwy plan biznesowy i ograniczone do

[25] Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/17/UE z dnia 4 lutego 2014 r. w sprawie konsumenckich umów o kredyt związanych z nieruchomościami mieszkalnymi i zmieniająca dyrektywy 2008/48/WE i 2013/36/UE oraz rozporządzenie (UE) nr 1093/2010 (Dz.U. L 60 z 28.2.2014, s. 34).

aktywów, o których instytucja ma dostateczną wiedzę specjalistyczną, a rynek realistycznie umożliwia uzyskanie określonej wartości z składnika aktywów w krótkim lub średnim okresie. Instytucja powinna też mieć pewność, że aktywa wyceniają doświadczeni rzeczoznawcy z należnymi kwalifikacjami.

5.4.5 Inne monitorowane elementy

123. Instytucje kredytowe powinny monitorować wpływy odsetkowe uzyskiwane z NPE i informować o nich organ zarządzający. Należy ponadto odróżniać faktycznie otrzymane odsetki z tytułu NPE od odsetek faktycznie nieotrzymanych. Należy też monitorować zmiany rezerwy na straty i powiązanych czynników.

124. Jeżeli przejęcie w drodze postępowania egzekucyjnego jest częścią strategii instytucji w zakresie NPE, powinna ona też monitorować ilości, starzenie się, pokrycie i przepływy przejętych aktywów (albo innych aktywów powstałych z NPE) na dostatecznym poziomie szczegółowości, aby brać pod uwagę istotne rodzaje aktywów. Wyniki z przejętych aktywów oraz ich porównanie z określonym wcześniej planem biznesowym powinny być monitorowane i na poziomie zagregowanym komunikowane organowi zarządzającemu i innym właściwym menedżerom.

6. Restrukturyzacja

125. W zarządzaniu ryzykiem instytucje kredytowe powinny stosować definicje działań restrukturyzacyjnych i FBE zgodne z definicjami z załącznika V do rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) nr 680/2014. Celem działań restrukturyzacyjnych powinno być przywrócenie kredytobiorcy statusu umożliwiającego trwałe spłacanie zobowiązań; z uwzględnieniem zaległej kwoty i minimalizując oczekiwane straty. Podejmując decyzje o tym, jakie kroki lub działania restrukturyzacyjne należy podjąć, instytucje kredytowe powinny brać pod uwagę interesy konsumentów i spełniać wymogi dotyczące ochrony konsumentów, m.in. ujęte w art. 28 dyrektywy 2014/17/UE[26] i w wytycznych EUNB dotyczących zaległości w spłacie i egzekucji z nieruchomości[27]. Instytucje kredytowe powinny monitorować wydajność i skuteczność działań restrukturyzacyjnych.

[26] Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/17/UE z dnia 4 lutego 2014 r. w sprawie konsumenckich umów o kredyt związanych z nieruchomościami mieszkalnymi i zmieniająca dyrektywy 2008/48/WE i 2013/36/UE oraz rozporządzenie (UE) nr 1093/2010 (Dz.U. L 60 z 28.2.2014, s. 34).

[27] Wytyczne dotyczące zaległości w spłacie i egzekucji z nieruchomości (EBA/GL/2015/12).

126. W tej części podano najważniejsze elementy zarządzania i operacji związanych z FBE.

6.1 Działania restrukturyzacyjne i ich wykonalność

127. Instytucje kredytowe powinny rozważyć połączenie różnych działań restrukturyzacyjnych, uwzględniając krótki i długi horyzont czasowy dostosowany do charakteru i okresu zapadalności instrumentów kredytowych. Instytucje kredytowe powinny uwzględnić wykaz działań restrukturyzacyjnych zawarty w załączniku 5.

128. Instytucje kredytowe powinny podejmować działania restrukturyzacyjne w horyzoncie czasowym krótszym niż 2 lata (rok w przypadku finansowania typu project finance oraz budowy nieruchomości komercyjnej), gdy takie działania nie służą rozwiązaniu problemu zaległości w spłacie, chyba że są połączone z działaniami restrukturyzacyjnymi w horyzoncie czasowym dłuższym niż dwa lata.

129. Instytucje kredytowe powinny rozważyć podjęcie działań restrukturyzacyjnych w horyzoncie czasowym nie dłuższymi niż 2 lata (i, gdy jest to wskazane, dla innych działań restrukturyzacyjnych), gdy kredytobiorca spełnia następujące kryteria:

a) W wyniku jakiegoś oczywistego zdarzenia kredytobiorca ma przejściowe kłopoty z płynnością. Takie zdarzenie powinno zostać szczegółowo udokumentowane i powinno wskazywać, że kredytobiorca odzyska dochód w pełni albo w większości w krótkim okresie, albo na podstawie osądu instytucji kredytowej, że nie można zastosować długoterminowego działania restrukturyzacyjnego z powodu przejściowej niepewności finansowej natury ogólnej albo dotyczącej kredytobiorcy. Forma dowodów, które należy w tym celu przygotować, powinna być dopasowana do charakteru, zapadalności i wartości danego instrumentu kredytowego.

b) Przed tym zdarzeniem kredytobiorca wypełniał zobowiązania umowne.

c) Kredytobiorca wyraźnie wykazał chęć współpracy z instytucją kredytową.

130. Zawarte w umowie warunki działań restrukturyzacyjnych powinny zapewnić instytucji kredytowej prawo do weryfikacji ustalonych działań restrukturyzacyjnych, jeżeli poprawi się sytuacja kredytobiorcy, wobec czego można narzucić korzystniejsze warunki dla instytucji kredytowej (odnośnie do restrukturyzacji albo pierwotnych ustaleń umownych); w tym celu należy określić w umowie konkretne zmiany w działaniach restrukturyzacyjnych, które zostaną podjęte w następstwie konkretnej poprawy sytuacji kredytobiorcy. Instytucje kredytowe powinny też rozważyć ujęcie w umowie ściśle określonych konsekwencji, np. wymogu dodatkowego zabezpieczenia w przypadku kredytobiorców, którzy nie spełniają warunków umowy restrukturyzacyjnej.

6.1.1 Restrukturyzacja wykonalna i niewykonalna

131. Instytucje kredytowe powinny odróżniać działania restrukturyzacyjne wykonalne, pomagające zmniejszyć ekspozycję kredytobiorcy, od działań restrukturyzacyjnych niewykonalnych.

132. Oceniając wykonalność działań restrukturyzacyjnych, instytucje kredytowe powinny brać pod uwagę następujące czynniki:

a) Instytucja kredytowa może wykazać (za pomocą obiektywnie weryfikowalnych dowodów), że działania restrukturyzacyjne są wykonalne dla kredytobiorcy, czyli można oczekiwać pełnej spłaty.

b) Problem zaległości w spłacie jest rozwiązany w całości albo w większości i można oczekiwać znacznego zmniejszenia zadłużenia kredytobiorcy w średnim lub długim czasie.

c) Gdy wcześniej podjęto działania restrukturyzacyjne, w tym dowolne wcześniejsze działania restrukturyzacyjne uznane za długoterminowe, instytucja kredytowa powinna zapewnić wdrożenie dodatkowych elementów kontroli wewnętrznej w celu zapewnienia, by te późniejsze działania restrukturyzacyjne spełniały podane poniżej kryteria wykonalności. Kontrola ta powinna przynajmniej przewidywać, że na takie przypadki zostanie bezpośrednio zwrócona uwaga przy kontroli ryzyka *ex ante*. Należy ponadto starać się o jednoznaczną akceptację jednostki decyzyjnej najwyższego szczebla.

d) Działania restrukturyzacyjne w krótkim horyzoncie czasowym stosuje się przejściowo i instytucja kredytowa jest w stanie wykazać na podstawie obiektywnie weryfikowalnych dowodów, że kredytobiorca ma zdolność do spłaty pierwotnej albo skorygowanej sumy kapitału i odsetek, począwszy od daty wygaśnięcia czasowej umowy krótkoterminowej.

e) To działanie nie powoduje podjęcia kolejnych wielokrotnych działań restrukturyzacyjnych w odniesieniu do tej samej ekspozycji.

133. Podjęte wtedy działania restrukturyzacyjne oraz charakterystyka finansowa kredytobiorcy powinny być podstawą oceny wykonalności. Ocena wykonalności powinna odbyć się niezależnie od źródła restrukturyzacji. Źródłami działań restrukturyzacyjnych są m.in. wykorzystanie przez kredytobiorcę zawartej w umowie klauzuli restrukturyzacyjnej, dwustronne negocjacje kredytobiorcy i instytucji kredytowej w sprawie restrukturyzacji oraz publiczny program restrukturyzacji zastosowany wobec wszystkich kredytobiorców w konkretnej sytuacji.

6.2 Właściwe procedury restrukturyzacji

6.2.1 Polityka restrukturyzacji

134. Instytucje kredytowe powinny opracować politykę działań restrukturyzacyjnych. Polityka ta powinna obejmować przynajmniej:

a) proces i procedury podejmowania działań restrukturyzacyjnych, w tym obowiązki i proces decyzyjny;

b) opis dostępnych działań restrukturyzacyjnych, w tym ustaleń włączonych do umów;

c) wymogi dotyczące informacji na potrzeby oceny wykonalności działań restrukturyzacyjnych;

d) dokumentację podejmowanych działań restrukturyzacyjnych;

e) proces i wskaźniki na potrzeby monitorowania wydajności i skuteczności działań restrukturyzacyjnych.

135. Instytucje kredytowe powinny regularnie oceniać swoją politykę restrukturyzacji oraz możliwe rozwiązania na podstawie zbiorczego monitorowania skuteczności poszczególnych działań restrukturyzacyjnych, m.in. badania możliwych przyczyn i przypadków ponownego wystąpienia zaległości w spłacie.

6.2.2 Wydajność i skuteczność działań restrukturyzacyjnych

136. Instytucje kredytowe powinny monitorować jakość działań restrukturyzacyjnych, aby mieć pewność, że działania te nie są wykorzystywane do odwlekania oceny o nieściągalnej ekspozycji. Monitorowaniem należy obejmować działania restrukturyzacyjne wobec ekspozycji obsługiwanych i nieobsługiwanych; należy też rozróżniać typy działań restrukturyzacyjnych i portfeli.

137. Instytucje kredytowe powinny mierzyć wydajność procesu na potrzeby podejmowania działań restrukturyzacyjnych i monitorować długość procesu decyzyjnego oraz skalę działań restrukturyzacyjnych na każdym etapie procesu ich podejmowania.

138. Instytucje kredytowe powinny monitorować skuteczność podejmowanych działań restrukturyzacyjnych. W tym procesie monitorowania należy mierzyć, w jakim stopniu działania restrukturyzacyjne przynoszą oczekiwane skutki i czy zmienione zobowiązania kredytobiorcy wynikające z umowy zostają spełnione, a ekspozycja jest obsługiwana. Należy stosować poniższe wskaźniki w podziale na portfele i rodzaje działań restrukturyzacyjnych:

a) Wskaźnik spłaty przeterminowanych zobowiązań po zastosowaniu restrukturyzacji i wskaźnik ekspozycji przeklasyfikowanych jako ekspozycje nieobsługiwane: instytucje kredytowe powinny przeprowadzić analizę vintage i monitorować zachowanie FBE od dnia zmiany w celu ustalenia wskaźnika spłaty przeterminowanych zobowiązań. Analizę tę należy przeprowadzić oddzielnie w przypadku spłaconych ekspozycji przeterminowanych z zastosowaniem działań restrukturyzacyjnych oraz bez nich.

b) Wskaźnik uzyskanych spłat pieniężnych: instytucje kredytowe powinny monitorować środki pieniężne uzyskane z tytułu FBE.

c) Odpisania: gdy podjęcie działań restrukturyzacyjnych prowadzi do częściowego odpisania, instytucje kredytowe powinny rejestrować i monitorować te ekspozycje, porównując je z zatwierdzoną dopuszczalną wysokością strat. Wartość bieżącą netto straty będącą skutkiem decyzji o odpisaniu ekspozycji nieściągalnej należy porównywać ze wskaźnikiem spłaty należności odpisanych.

139. Instytucje kredytowe powinny monitorować wskaźniki dotyczące działań restrukturyzacyjnych za pomocą analizy z zasadną segregacją danych, która może obejmować rodzaj i okres zaległości

w spłacie, rodzaj ekspozycji, prawdopodobieństwo odzyskania środków, wysokość ekspozycji lub całkowitą kwotę ekspozycji wobec tego samego kredytobiorcy lub grupę powiązanych klientów oraz liczbę zastosowanych wcześniej rozwiązań w zakresie restrukturyzacji.

6.2.3 Ocena kredytobiorcy pod względem zdolności do spłaty

140. Przed podjęciem jakichkolwiek działań restrukturyzacyjnych instytucje kredytowe powinny ocenić kredytobiorcę pod względem zdolności do spłaty. Powinna ona obejmować adekwatną ocenę sytuacji finansowej kredytobiorcy na podstawie dostatecznych informacji i z uwzględnieniem właściwych czynników, takich jak zdolność do obsługi zadłużenia i ogólne zadłużenie kredytobiorcy albo obciążenie nieruchomości lub przedsięwzięcia.

6.2.4 Standaryzowane produkty restrukturyzacyjne i drzewa decyzyjne

141. Podejmując decyzje o restrukturyzacji, instytucje kredytowe powinny stosować adekwatne zasady i procedury zawierające pewien zakres zrównoważonych i skutecznych rozwiązań dla kredytobiorcy. . W tych zasadach i procedurach powinno znaleźć odzwierciedlenie pogrupowanie ekspozycji w portfele, aby umożliwić instytucjom kredytowym dostosowanie różnych działań restrukturyzacyjnych na potrzeby różnych segmentów kredytobiorców i dopasowanie ich do indywidualnych potrzeb.

142. Instytucje kredytowe powinny rozważyć opracowanie drzew decyzyjnych i ujednoliconych działań restrukturyzacyjnych na potrzeby portfeli jednorodnych kredytobiorców z mniej złożonymi ekspozycjami. Drzewa decyzyjne mogą pomóc przy określaniu i wdrażaniu właściwych i trwałych strategii w zakresie restrukturyzacji na potrzeby konkretnych portfeli kredytobiorców w sposób spójny i oparty na zatwierdzonych kryteriach.

6.2.5 Porównanie z innymi możliwymi działaniami wobec ekspozycji nieobsługiwanych

143. Instytucje kredytowe powinny stosować wartość bieżącą netto przy ustalaniu najbardziej odpowiedniego i zrównoważonego wariantu działań służących zaradzaniu NPE ze względu na różne sytuacje kredytobiorców, uwzględniając konieczność uczciwego traktowania konsumenta, porównując wartość bieżącą netto rozważanego działania restrukturyzacyjnego z wartością bieżącą netto aktywów możliwych do przejęcia i innych dostępnych wariantów likwidacji. Parametry użyte do obliczeń, takie jak zakładane ramy czasowe likwidacji, stopa dyskontowa, koszt kapitału i koszt likwidacji, powinny być oparte na dostępnych danych empirycznych.

6.2.6 Cele restrukturyzacji i monitorowanie

144. Umowy i dokumentacja dotyczące rozwiązań w zakresie restrukturyzacji powinny zawierać dokładnie opracowany harmonogram celów kredytobiorcy, ze szczegółowym opisem wszystkich koniecznych celów, które musi osiągnąć, aby spłacić ekspozycję w okresie ujętym w umowie. Te cele pośrednie i końcowe powinny być wiarygodne i odpowiednio zachowawcze; powinny również uwzględniać ewentualne pogorszenie sytuacji finansowej kredytobiorcy. Jednostki odpowiedzialne za podejmowanie decyzji w sprawie restrukturyzacji NPE

odpowiedzialne za wprowadzenie restrukturyzacji powinny, przynajmniej w okresie próbnym, uważnie monitorować wyniki kredytobiorcy, wobec którego wprowadzono działania restrukturyzacyjne, w tym realizacje wszystkich ustalonych celów.

7. Rozpoznawanie NPE

145. Na potrzeby zarządzania ryzykiem instytucje kredytowe powinny stosować definicję NPE z załącznika V do rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) nr 680/2014.

146. W tej sekcji podano najważniejsze elementy zarządzania i operacji związane z rozpoznawaniem NPE.

7.1 Kryterium przeterminowania

147. Instytucje kredytowe powinny uznawać ekspozycje za przeterminowane na podstawie sekcji 4 wytycznych EUNB dotyczących stosowania definicji niewykonania zobowiązania[28] oraz rozporządzenia delegowanego Komisji (UE) nr 2018/171 w odniesieniu do regulacyjnych standardów technicznych dotyczących wysokości progu istotności przeterminowanego zobowiązania kredytowego[29].

7.2 Oznaki prawdopodobieństwa braku spłaty

148. Instytucje kredytowe powinny rozpoznawać ekspozycje z prawdopodobieństwem braku spłaty ekspozycji i wykrywać oznaki prawdopodobieństwa braku spłaty zgodnie z sekcją 5 wytycznych EUNB dotyczących stosowania definicji niewykonania zobowiązania.

149. Instytucje kredytowe powinny monitorować zdolność kredytobiorców do spłaty. W przypadku kredytobiorców korporacyjnych należy to oceniać przynajmniej raz w roku, w n kluczowych datach sprawozdawczych, w których dane finansowe są dostępne. Instytucje kredytowe powinny regularnie gromadzić najnowsze informacje finansowe od kredytobiorców korporacyjnych. Niedostarczenie informacji albo dostarczenie ich z nieuzasadnionym opóźnieniem można uznać za niepokojący sygnał w kontekście wiarygodności kredytowej kredytobiorcy. W przypadku kredytobiorców niekorporacyjnych instytucje kredytowe powinny monitorować spłaty i wszelkie oznaki trudności finansowych, które mogą wpłynąć na zdolność do spłaty. Wymagane są procesy częstszej oceny kredytobiorców widniejących na liście zagrożeń albo kredytobiorców o słabym ratingu, w zależności od istotności, portfela i finansowej sytuacji kredytobiorcy. Regularną ocenę zdolności kredytobiorcy do spłaty należy stosować również w przypadku kredytów ze spłatą balonową, gdyż te kredyty wiążą się z większym

[28] Wytyczne dotyczące stosowania definicji niewykonania zobowiązania, określonej w art. 178 rozporządzenia (UE) nr 575/2013 (EBA/GL/2016/07).

[29] Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2018/171 z dnia 19 października 2017 r. uzupełniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 w odniesieniu do regulacyjnych standardów technicznych dotyczących wysokości progu istotności przeterminowanego zobowiązania kredytowego (Dz.U. L 32 z 6.2.2018, s. 1).

ryzykiem niż kredyty z regularnymi spłatami, a ponadto systematyczne spłacanie należnych odsetek przez kredytobiorcę nie jest dostatecznym powodem, aby zakładać, że nastąpi ostateczna spłata kredytu balonowego.

7.3 Restrukturyzacja i status ekspozycji obsługiwanej

7.3.1 Restrukturyzacja

150. Na potrzeby realizacji działań restrukturyzacyjnych instytucje kredytowe powinny być w stanie wcześnie dostrzegać oznaki możliwych przyszłych problemów finansowych. W tym celu w ocenie sytuacji finansowej kredytobiorcy nie należy się ograniczać do ekspozycji charakteryzujących się widocznymi oznakami problemów finansowych. Ocenę trudności finansowych należy też prowadzić w przypadku ekspozycji, przy których kredytobiorca nie ma widocznych trudności finansowych, ale znacznie zmieniły się warunki rynkowe, co może wpływać na zdolność kredytobiorcy do spłaty (dotyczy to na przykład kredytów ze spłatą balonową, gdy spłata zależy od sprzedaży nieruchomości, albo kredytów w obcych walutach).

151. Ocena ewentualnych trudności finansowych kredytobiorcy powinna się opierać tylko na sytuacji kredytobiorcy, bez uwzględniania zabezpieczeń ani gwarancji udzielonych przez osoby trzecie. Oceniając trudności finansowe kredytobiorcy, instytucje kredytowe zgodnie z załącznikiem V do rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) nr 680/2014 powinny uwzględniać przynajmniej poniższe, możliwe do odrzucenia okoliczności:

a) w ciągu trzech miesięcy przed modyfikacją albo refinansowaniem przeterminowanie przekraczało 30 dni (dotyczy kredytobiorcy lub instrumentu finansowego);

b) w wewnętrznej kategorii ratingowej instytucji kredytowej prawdopodobieństwo niewykonania zobowiązania (ang. probability of default—PD) wzrosło w ciągu trzech miesięcy przed modyfikacją albo refinansowaniem;

c) ujęcie na liście zagrożeń w ciągu trzech miesięcy przed modyfikacją albo refinansowaniem.

152. Ekspozycji nie należy uznawać za restrukturyzowaną (FBE) w przypadku udogodnień przyznanych kredytobiorcom bez problemów finansowych. Na podstawie szczegółowej oceny finansowej instytucje kredytowe powinny odróżniać renegocjacje albo restrukturyzacje przyznane kredytobiorcom bez problemów finansowych od działań restrukturyzacyjnych, np. udogodnień dla kredytobiorców mających problemy finansowe, zgodnie z załącznikiem V do rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) nr 680/2014.

153. Przyznanie nowych warunków, np. nowej stopy oprocentowania, korzystniejszej od stopy, którą mogliby otrzymać kredytobiorcy o podobnym profilu ryzyka, można uznać za oznakę takiego udogodnienia, gdy instytucja kredytowa uznaje, że nowe oprocentowanie wynika z problemów finansowych kredytobiorcy. Przyznania nowych warunków korzystniejszych od warunków stosowanych na rynku nie należy uważać za warunek, który musi być spełniony, aby działania uznać za udogodnienia, a wobec tego za restrukturyzację. Gdy kredytobiorca ma problemy finansowe, zmianę warunków polegającą na tym, że stają się one zgodne z

warunkami, które inni kredytobiorcy o podobnym profilu ryzyka mogliby uzyskać od instytucji kredytowej, zgodnie z załącznikiem V do rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) nr 680/2014 należy uważać za udogodnienia, również gdy kredytobiorcy są ujęci w publicznych programach restrukturyzacji realizowanych przez instytucje kredytowe.

154. Kredytobiorcy mogą występować o modyfikację warunków swoich umów kredytowych, gdy nie mają problemów ze spłatą zobowiązań, ani ich nie przewidują. Instytucje kredytowe powinny ocenić sytuację finansową kredytobiorcy, gdy takie modyfikacje warunków umowy wpływają na terminowość płatności.

7.3.2 Uznanie FBE za ekspozycję nieobsługiwaną

155. Wprowadzając działania restrukturyzacyjne w odniesieniu do ekspozycji obsługiwanych, instytucje kredytowe powinny ocenić, czy działania te powodują konieczność zmiany klasyfikacji ekspozycji przez uznanie jej za ekspozycję nieobsługiwaną. Podjęcie wobec ekspozycji NPE działań restrukturyzacyjnych nie zmienia ich statusu ekspozycji nieobsługiwanych; ekspozycje te należy uznawać za nieobsługiwane jeszcze przynajmniej przez rok terminowej obsługi zadłużenia po wprowadzeniu działań restrukturyzacyjnych zgodnie z załącznikiem V do rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) nr 680/2014 oraz sekcją 7.3.3.

156. Oceniając, czy FBE należy uznać za ekspozycje nieobsługiwane, instytucje kredytowe powinny przeanalizować, czy:

a) zastosowano nieadekwatne plany spłat (albo początkowe, albo późniejsze, gdy je stosowano), z czym wiążą się m.in. powtarzające się sytuacje nieprzestrzegania planu, zmiany planu spłat w celu uniknięcia sytuacji nieprzestrzegania go, albo plan spłat opiera się na oczekiwaniach niepopartych prognozami makroekonomicznymi lub wiarygodnymi założeniami co do kredytobiorcy pod względem jego zdolności lub gotowości do spłaty;

b) w umowie znajdują się warunki opóźniające regularne spłaty z tytułu transakcji, co uniemożliwia ocenę na potrzeby właściwego zaklasyfikowania, np. gdy przyznaje się okresy odroczenia rozpoczęcia spłaty kapitału dłuższe od dwóch lat;

c) ekspozycja zawiera wyłączone z bilansu kwoty przekraczające całkowite straty z tytułu ryzyka kredytowego w przypadku NPE o podobnym profilu ryzyka.

7.3.3 Poprawa sytuacji lub zakończenie statusu ekspozycji nieobsługiwanej

157. Instytucje kredytowe powinny przeklasyfikowywać NPE, w tym FBE, uznając je za obsługiwane, zgodnie z załącznikiem V rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) nr 680/2014. Instytucje kredytowe powinny przeprowadzić analizę finansową kredytobiorcy, aby ustalić brak zagrożeń, które wpływałyby negatywnie na możliwość spłaty zobowiązań kredytowych.

158. Stosowane przez instytucje kredytowe zasady zmian klasyfikacji FBE nieobsługiwanych powinny obejmować praktyki wykorzystywane do rozwiania obaw, czy kredytobiorca zdoła

spełnić warunki mające zastosowanie po zakończeniu restrukturyzacji zgodnie z załącznikiem V do rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) nr 680/2014. W tych zasadach należy ustanowić kryteria dotyczące spłat dokonywanych w okresie dochodzenia do terminowej obsługi zadłużenia trwającym co najmniej rok i określić zdolność kredytobiorcy do spełnienia warunków mających zastosowanie po restrukturyzacji (w takim stopniu, że prawdopodobna jest spłata zadłużenia w całości) bez konieczności polegania na realizacji zabezpieczenia przynajmniej przez wykazanie spłat części kapitału, która nie jest nieznaczna. Zasady te powinny zawierać wymóg spłaty kwoty głównej i odsetek.

159. Gdy kredytobiorca ma inne ekspozycje wobec instytucji kredytowej, nieobjęte działaniami restrukturyzacyjnymi, instytucja kredytowa powinna ponadto uwzględnić wpływ i przebieg spłat tych ekspozycji w swojej ocenie możliwości spełnienia przez kredytobiorcę warunków mających zastosowanie po restrukturyzacji. Zgodnie z załącznikiem V do rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) nr 680/2014 zapłata zaległości nie powinna prowadzić do zmiany stopnia zastosowania statusu ekspozycji nieobsługiwanej i tylko ekspozycje, w odniesieniu do których podjęto działania restrukturyzacyjne, powinny być uznane za FBE.

160. Istnienie warunków umowy powodujących wydłużenie okresu spłaty, np. okresów odroczenia rozpoczęcia spłaty kapitału, powinno potwierdzać zasadność zaklasyfikowania tych FBE do ekspozycji nieobsługiwanych do czasu spełnienia warunków z załącznika V do rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) nr 680/2014. Upływ rocznego okresu dochodzenia do terminowej obsługi zadłużenia nie powinien automatycznie powodować przeklasyfikowania ekspozycji i uznania jej za obsługiwaną, chyba że w tych 12 miesiącach występowały regularne spłaty zadłużenia, a w ocenie prawdopodobieństwa braku spłaty stwierdzono, że nie ma przesłanek prawdopodobieństwa niewywiązania się z płatności.

7.3.4 Uznanie ekspozycji za FBE obsługiwane

161. Gdy FBE zostaną uznane za ekspozycje obsługiwane – albo dlatego, że spełniły warunki przeniesienia z kategorii ekspozycji nieobsługiwanych, albo dlatego, że podjęcie działań restrukturyzacyjnych nie spowodowało uznania ekspozycji za nieobsługiwaną – nadal powinny być uważane za ekspozycje restrukturyzowane dopóki nie zostaną spełnione wszystkie warunki zaprzestania uznawania ekspozycji za ekspozycje restrukturyzowane zgodnie z ust. 256 załącznika V do rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) nr 680/2014.

162. Stosowane przez instytucje kredytowe zasady klasyfikacji regulujące uznawanie FBE za ekspozycje obsługiwane powinny obejmować praktyki pozwalające rozwiać obawy dotyczące problemów finansowych kredytobiorcy. Polityki instytucji kredytowych powinny obejmować wymóg uregulowania przez kredytobiorcę za pomocą systematycznych spłat kwoty równej wszystkim kwotom (kapitału i odsetek), które wcześniej były przeterminowane albo zostały wyłączone z bilansu przy przyznaniu udogodnienia, albo wykazania w inny sposób zdolności do spełnienia warunków mających zastosowanie po przeprowadzeniu restrukturyzacji na podstawie innych obiektywnych kryteriów obejmujących spłatę kwoty głównej.

163. Zgodnie z ust. 260 załącznika V do rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) nr 680/2014 nowe działania restrukturyzacyjne podjęte w odniesieniu do FBE obsługiwanych, które przeniesiono z kategorii ekspozycji nieobsługiwanych, będą się wiązały ze zmianą klasyfikacji tych transakcji i przeniesieniem do kategorii ekspozycji nieobsługiwanych. Tą zasadą należy się kierować również, gdy przeterminowanie tych ekspozycji przekracza 30 dni.

7.4 Spójne stosowanie definicji ekspozycji nieobsługiwanych

164. Instytucje kredytowe powinny zastosować adekwatne mechanizmy i procedury zgodnie z zaleceniami sekcji 8 wytycznych EUNB co do definicji niewykonania zobowiązania w celu ujednoliconego wdrożenia tej definicji we wszystkich jednostkach zależnych i oddziałach. Dzięki temu NPE będą spójnie rozpoznawane na poziomach podmiotu i grupy bankowej.

165. W ramach polityki instytucji kredytowych należy zapewnić spójne traktowanie klientów indywidualnych i grup klientów powiązanych zgodnie z rozporządzeniem (UE) nr 575/2013, wytycznymi EUNB dotyczących klientów powiązanych[30] i wytycznymi EUNB dotyczących definicji niewykonania zobowiązania. W ramach polityki instytucji kredytowych należy też zapewnić spójną ocenę powiązań prawnych między podmiotami prawnymi z grupy klientów powiązanych. Ze względu na prawdopodobieństwo wystąpienia efektu zarażania instytucje kredytowe powinny zawsze, gdy jest to możliwe, podczas oceny statusu ekspozycji kredytowej jako ekspozycji nieobsługiwanej dokonać tej oceny z perspektywy całej grupy , chyba że wpływają na nią pojedyncze spory, niemające związku z wypłacalnością kontrahenta.

166. Zgodnie z wytycznymi EUNB dotyczącymi definicji niewykonania zobowiązania instytucje kredytowe powinny prowadzić rejestr wszystkich kryteriów klasyfikacji.

8. Utrata wartości NPE i odpisania

167. Instytucje kredytowe powinny oszacować rezerwy na straty na potrzeby NPE i FBE podlegających odpisom z tytułu trwałej utraty wartości zgodnie z wytycznymi EUNB

[30] Wytyczne w sprawie powiązanych klientów zgodnie z art. 4 ust. 1 pkt 39 rozporządzenia (UE) nr 575/2013 (EBA/GL/2017/15).

dotyczącymi praktyk zarządzania ryzykiem kredytowym w instytucjach kredytowych oraz ujmowania oczekiwanych strat kredytowych.

168. W tej sekcji podano najważniejsze elementy zarządzania i operacji związanych z pomiarem utraty wartości NPE i odpisaniami.

8.1 Odpisania NPE

169. Zgodnie z wytycznymi EUNB dotyczącymi praktyk zarządzania ryzykiem kredytowym w instytucjach kredytowych oraz ujmowania oczekiwanych strat kredytowych[31] na nieściągalność należy zareagować we właściwym okresie poprzez utworzenia rezerwy na straty lub odpisania. Gdy instytucja kredytowa nie może z uzasadnionych względów liczyć na odzyskanie kontraktowych przepływów pieniężnych z tytułu ekspozycji, powinna zastosować częściowe albo całkowite odpisania (MSSF 9.B3.2.16.r).

170. Odpisania można dokonać przed zakończeniem działań prawnych podjętych w celu odzyskania należności od kredytobiorcy. Odpisania nie należy rozumieć w taki sposób, że instytucja kredytowa zrezygnowała z prawa do odzyskania długu; gdy instytucja kredytowa postanawia zrezygnować z prawa do odzyskania długu, jest to umorzeniem długu.

171. Odpisanie stanowi zdarzenie powodujące wyłączenie z bilansu (MSSF 9.5.4.4). Jeśli gotówka albo inne aktywa zostaną ostatecznie otrzymane, powinny zostać bezpośrednio uznane za przychód w rachunku zysków i strat.

172. Instytucje kredytowe powinny prowadzić szczegółowe rejestry wszystkich odpisań NPE na poziomie portfela.

8.2 Utrata wartości NPE i odpisania

173. Instytucje kredytowe powinny ujmować w swoich wewnętrznych zasadach polityki wytyczne terminów ujmowania utraty wartości i odpisań, uwzględniając okoliczności i czynniki zewnętrzne, np. niezakończone postępowanie sądowe. Zwłaszcza w przypadku ekspozycji albo części ekspozycji niepokrytych zabezpieczeniem instytucje kredytowe powinny rozważać odpowiednie maksymalne okresy dla pełnego pokrycia odpisem z tytułu utraty wartości i odpisań ekspozycji. W przypadku części ekspozycji pokrytej zabezpieczeniem przy ustanawianiu minimalnego poziomu utraty wartości należy brać pod uwagę rodzaj zabezpieczenia. Przy kalibracji wyżej wymienionych okresów szacowania odpisów z tytułu utraty wartości i odpisań należy się kierować danymi empirycznymi. Przy ocenie możliwości odzyskania NPE i przy określaniu wewnętrznych zasad co do odpisań NPE, instytucje kredytowe powinny zwracać szczególną uwagę na podane niżej kohorty, gdyż mogą one charakteryzować się wyższym poziomem stałej nieściągalności.

[31] Wytyczne dotyczące praktyk zarządzania ryzykiem kredytowym w instytucjach kredytowych oraz ujmowania oczekiwanych strat kredytowych (EBA/GL/2017/06).

a) Ekspozycje o długoterminowych zaległościach w spłacie: dla różnych portfeli właściwe mogą być różne progi ilościowe. Instytucje kredytowe powinny ocenić możliwość odzyskania NPE, gdy kredytobiorca zalega ze spłatą od dłuższego czasu. W przypadku stwierdzenia w wyniku oceny, że nie można słusznie oczekiwać odzyskania danej ekspozycji albo części danej ekspozycji, należy dokonać całkowitego albo częściowego odpisu.

b) Ekspozycje objęte postępowaniem w sprawie niewypłacalności: gdy pokrycie zabezpieczeniem ekspozycji jest niewielkie, koszty prawne często pochłaniają znaczną część wpływów uzyskanych w wyniku postępowania upadłościowego, wobec czego można zakładać, że szacunkowe odzyskane kwoty będą bardzo małe.

c) Częściowe odpisanie może być uzasadniony, gdy istnieją dowody, że kredytobiorca nie jest w stanie spłacić ekspozycji w całości; oznacza to, że można zasadnie przewidywać odzyskanie części ekspozycji.

8.3 Procedury w przypadkach utraty wartości i odpisania

174. Instytucje kredytowe powinny przyjąć, udokumentować i stosować solidne zasady, procedury i mechanizmy kontroli na potrzeby oceny i pomiaru rezerw na straty i odpisań NPE zgodnie z wytycznymi EUNB dotyczącymi praktyk zarządzania ryzykiem kredytowym w instytucjach kredytowych oraz ujmowania oczekiwanych strat kredytowych. Instytucje kredytowe powinny stosować weryfikację historyczną wobec swoich szacunków rezerw na straty, porównując je z faktycznymi stratami.

175. Metody te powinny też obejmować zasady i procedury dotyczące odpisań i odzyskiwania należności zgodnie z wytycznymi EUNB dotyczącymi praktyk zarządzania ryzykiem kredytowym w instytucjach kredytowych oraz ujmowania oczekiwanych strat kredytowych. Polityka dotycząca odpisań powinna obejmować wskaźniki używane do oceny prognoz odzyskiwania należności i szczegółowe informacje o ekspozycjach, które odpisano, ale nadal podlegają działaniom egzekucyjnym.

176. Zgodnie z wytycznymi EUNB dotyczącymi praktyk zarządzania ryzykiem kredytowym w instytucjach kredytowych oraz ujmowania oczekiwanych strat kredytowych instytucje kredytowe powinny posiadać wspólne procesy, systemy, narzędzia i dane.

177. Funkcja audytu wewnętrznego instytucji kredytowej powinna obejmować weryfikację stosowanych metod zgodnie z wytycznymi EUNB w sprawie zarządzania wewnętrznego[32].

[32] Wytyczne w sprawie zarządzania wewnętrznego na podstawie dyrektywy 2013/36/UE (EBA/GL/2017/11).

9. Wyceny zabezpieczeń w postaci nieruchomości i ruchomości

178. W tej sekcji podano najważniejsze elementy wyceny zabezpieczeń w postaci nieruchomości i ruchomości, ustanowionych na potrzeby NPE.

9.1 Zarządzanie, procedury i mechanizmy kontroli

9.1.1 Ogólne zasady i procedury

179. Instytucja kredytowa powinna posiadać w formie pisemnej zasady i procedury dotyczące wyceny składników majątku wykorzystywanych jako zabezpieczenie. Zasady i procedury powinny być w pełni zharmonizowane z RAF instytucji kredytowej.

180. Zasady i procedury powinny obejmować wycenę wszelkich zabezpieczeń w postaci nieruchomości i ruchomości niezależnie od ich kwalifikowalności na potrzeby ostrożnościowe zgodnie z wymogami art. 208 i 210 rozporządzenia (UE) nr 575/2013.

181. Zasady i procedury powinny zostać zatwierdzone przez organ zarządzający i być poddawane ocenie przynajmniej raz w roku.

9.1.2 Monitorowanie i mechanizmy kontroli

182. Instytucje kredytowe powinny regularnie monitorować i oceniać wyceny dokonywane przez wewnętrznych i zewnętrznych rzeczoznawców, zgodnie z zasadami ujętymi w tej sekcji.

183. Instytucje kredytowe powinny opracować i wdrożyć solidne wewnętrzne zasady i procedury zapewnienia jakości na potrzeby ocen dokonywanych wewnętrznie i zewnętrznie, biorąc pod uwagę następujące aspekty:

a) Proces zapewnienia jakości powinien być realizowany przez funkcję niezależną od funkcji dokonującej początkowej wyceny, obsługi kredytowej, monitorowania kredytów i procesu ubezpieczeniowego.

b) W ramach procesu zapewnienia jakości należy regularnie sprawdzać niezależność procesu wyboru zewnętrznego rzeczoznawcy.

c) Należy regularnie porównywać odpowiednią, podobną próbę wycen wewnętrznych i zewnętrznych z obserwacjami rynkowymi.

d) Należy regularnie wykonywać weryfikację historyczną wycen wewnętrznych i zewnętrznych.

e) Proces zapewnienia jakości należy opracować na podstawie próby o odpowiedniej wielkości.

184. W ramach funkcji audytu wewnętrznego należy ponadto regularnie oceniać spójność i jakość zasad i procedur wyceny, niezależność procesu wyboru rzeczoznawcy i odpowiedniość wycen dokonanych przez rzeczoznawców zewnętrznych i wewnętrznych.

9.1.3 Wycena indywidualna nieruchomości i wykorzystanie indeksacji

185. Instytucje kredytowe powinny często monitorować zabezpieczenia w postaci nieruchomości, przynajmniej zgodnie z art. 208 ust. 3 rozporządzenia (UE) nr 575/2013.

186. Do monitorowania wartości zabezpieczenia i wykrycia zabezpieczeń wymagających aktualizacji wyceny można stosować indeksację albo podobne metody. Powinno to być zgodne z polityką instytucji i spełniać warunek, że zabezpieczenie do wyceny może zostać dokładnie ocenione za pomocą takich metod.

187. Indeksy użyte do tej indeksacji mogą być wewnętrzne albo zewnętrzne, pod warunkiem że:

a) są regularnie oceniane, wyniki oceny są dokumentowane i łatwo dostępne, a wymogi co do cyklu ocen i zarządzania są jasno określone w zatwierdzonym przez organ zarządzający dokumencie polityki;

b) są dostatecznie szczegółowe, a metody są adekwatne i właściwe dla danego rodzaju zabezpieczenia;

c) mają za podstawę dostateczny szereg czasowy dostępnych dowodów empirycznych dotyczących faktycznych transakcji z użyciem nieruchomości.

188. Wyceny i aktualizacje wyceny zabezpieczenia w formie nieruchomości należy wykonywać indywidualnie dla każdego przypadku i w sposób dostosowany do charakteru nieruchomości. Wycen i aktualizacji wyceny zabezpieczenia w formie nieruchomości nie należy dokonywać z użyciem modelu statystycznego jako jedynej metody oceny wyceny nieruchomości.

189. Właściwe organy powinny określić ogólnie obowiązującą wielkość progową na potrzeby indywidualnej wyceny i aktualizacji wyceny zabezpieczeń na potrzeby NPE przez niezależnego rzeczoznawcę. Wielkość ta powinna obowiązywać wszystkie instytucje kredytowe w jurysdykcji tego organu i powinna być podana do wiadomości publicznej.

9.1.4 Rzeczoznawcy

190. Wszelkie wyceny nieruchomości, w tym aktualizacje wycen, powinien wykonywać niezależny i wykwalifikowany rzeczoznawca wewnętrzny albo zewnętrzny, mający kwalifikacje, umiejętności i doświadczenie niezbędne do przeprowadzenia wyceny, zgodnie z art. 208 ust. 3 lit. b) i art. 229 rozporządzenia (UE) nr 575/2013.

191. Na potrzeby wycen zewnętrznych instytucje kredytowe powinny ustanowić zespół niezależnych i wykwalifikowanych rzeczoznawców, kierując się poniższymi kryteriami. Systematycznie należy oceniać pracę rzeczoznawców i decydować, czy poszczególni rzeczoznawcy powinni pozostać w zespole.

192. Instytucje kredytowe powinny zapewnić, by zewnętrzni rzeczoznawcy z zespołu mieli adekwatne i ważne ubezpieczenie od odpowiedzialności cywilnej z tytułu prowadzenia działalności zawodowej.

193. Instytucja kredytowa powinna zapewnić, by każdy wykwalifikowany rzeczoznawca z zespołu:

a) miał kompetencje zawodowe i przynajmniej minimalne wykształcenie spełniające krajowe wymogi co do sporządzania takich wycen;

b) miał odpowiednie umiejętności merytoryczne i doświadczenie, aby wykonać przydzielone zadanie;

c) znał wszystkie ustawy, przepisy i normy regulujące kwestie wyceny nieruchomości, które mają zastosowanie wobec rzeczoznawcy i przydzielonego zadania, i mógł wykazać, że postępuje zgodnie z nimi;

d) miał niezbędną wiedzę o przedmiocie oceny, odpowiednim rynku nieruchomości i celu wyceny.

194. Zespół rzeczoznawców powinien mieć wiedzę o różnych obszarach rynku nieruchomości, odpowiednią do działalności kredytowej instytucji kredytowej oraz miejsca kredytowania.

195. Aby dostatecznie ograniczyć dowolny konflikt interesów, instytucje kredytowe powinny zapewnić, by wszyscy wewnętrzni i zewnętrzni rzeczoznawcy, którzy będą sporządzać faktyczną wycenę danej nieruchomości, oraz ich krewni pierwszego stopnia spełnili następujące wymogi:

a) Nie uczestniczą w obsłudze kredytowej, procesie decyzji kredytowych ani procesie ubezpieczenia kredytu.

b) Nie kierują się zdolnością kredytową kredytobiorcy i nie ma ona wpływu na ich decyzje.

c) Wynik wyceny nie powoduje faktycznego ani możliwego, obecnego ani przyszłego konfliktu interesów, który może ich dotyczyć.

d) Nie mają udziału w nieruchomości.

e) Nie mają powiązań ani z nabywcą, ani ze sprzedawcą nieruchomości.

f) Zapewniają bezstronne, czytelne, przejrzyste i obiektywne sprawozdanie z wyceny.

g) Pobierana przez nich opłata nie zależy od wyniku wyceny.

196. Instytucje kredytowe powinny zapewnić adekwatną rotację rzeczoznawców, tzn. po dwóch kolejnych indywidualnych wycenach nieruchomości sporządzonych przez tego samego rzeczoznawcę powinna nastąpić zmiana rzeczoznawcy, co oznacza wyznaczenie albo innego wewnętrznego rzeczoznawcy, albo innego zewnętrznego dostawcy usług wyceny.

9.2 Częstotliwość wycen

197. Ze względów ostrożnościowych instytucje kredytowe powinny aktualizować wyceny wszystkich zabezpieczonych ekspozycji zgodnie z wymogami art. 208 ust. 3 i art. 210 lit. c) rozporządzenia (UE) nr 575/2013.

198. Grupa zabezpieczeń regularnie poddawanych indywidualnym wycenom albo aktualizacjom wycen powinna być zaktualizowana, gdy ekspozycja zostaje uznana za nieobsługiwaną i co najmniej raz w okresie, w którym nadal jest tak klasyfikowana. Instytucje kredytowe powinny upewnić się, że w przypadku zabezpieczenia poddanego indeksacji albo innym podobnym metodom ta indeksacja będzie aktualizowana przynajmniej co roku.

199. W przypadku nieruchomości o aktualizowanej wycenie indywidualnej, którą sporządzono w ciągu ostatnich 12 miesięcy (zgodnie ze wszystkimi mającymi zastosowanie zasadami i wymogami podanymi w tej sekcji) wartość nieruchomości może być indeksowana do okresu badań utraty wartości.

200. Instytucje kredytowe powinny częściej dokonywać takiego monitoringu, gdy na rynku zachodzą znaczne negatywne zmiany lub występują oznaki znacznego spadku wartości indywidualnego zabezpieczenia.

201. W związku z tym instytucje kredytowe powinny podać w swojej polityce i procedurach dotyczących wyceny zabezpieczeń kryteria, które posłużą do oceny, czy nastąpił znaczny spadek wartości zabezpieczenia. Gdy jest to możliwe, będą one obejmować progi ilościowe dla każdego rodzaju zabezpieczenia, ustalone na podstawie dostępnych danych empirycznych i wszelkich właściwych doświadczeń instytucji kredytowych związanych z jakością, z uwzględnieniem właściwych czynników, np. trendów cenowych na rynkach albo opinii niezależnych rzeczoznawców.

202. Instytucje kredytowe powinny dysponować odpowiednimi procesami i systemami do sygnalizowania nieaktualnych wycen i uruchamiania sprawozdań dotyczących wycen.

9.3 Metodologia wycen

9.3.1 Względy ogólne

203. Instytucje kredytowe powinny mieć zdefiniowane metody wyceny dla każdego rodzaju produktu wykorzystywanego jako zabezpieczenie; metody te powinny być adekwatne i właściwe dla danego rodzaju zabezpieczenia.

204. Wszelkie zabezpieczenia w postaci nieruchomości należy wyceniać na podstawie wartości rynkowej albo wartości bankowo-hipotecznej, zgodnie z art. 229 rozporządzenia (UE) nr 575/2013. Ruchomości należy wyceniać według ich wartości rynkowej.

205. Odnośnie do ruchomości instytucje kredytowe powinny zgodnie z wymogami art. 199 ust. 6 rozporządzenia (UE) nr 575/2013 okresowo oceniać płynność składników majątku. Przy istotnej

zmienności cen rynkowych instytucja powinna wykazać, że wycena zabezpieczenia jest wystarczająco ostrożna.

206. W przypadku ruchomości instytucje kredytowe powinny zgodnie z wymogami art. 210 rozporządzenia (UE) nr 575/2013 sporządzić wystarczającą ocenę prawną, która potwierdzi możliwość egzekwowania zabezpieczenia, w tym ocenę prawa do egzekwowania i likwidacji zabezpieczenia w rozsądnym terminie w razie niewykonania zobowiązania.

207. Nie należy stosować ogólnych wycen opartych tylko na zdyskontowanym koszcie odtworzenia. W przypadku nieruchomości zapewniających przychód można stosować metodę analizy porównawczej w ramach klasy albo zdyskontowanych przepływów pieniężnych.

208. Zabezpieczenie w formie nieruchomości należy wyceniać zgodnie z właściwymi standardami międzynarodowymi, europejskimi i krajowymi.[33]

9.3.2 Przewidywane przyszłe przepływy pieniężne

209. Instytucje kredytowe powinny szacować zdyskontowane przepływy pieniężne w sposób ostrożnościowy i zgodnie z obowiązującymi standardami rachunkowości.

210. Przy obliczaniu zdyskontowanych przepływów pieniężnych należy brać pod uwagę sytuacje, w których:

a) operacyjne przepływy pieniężne kredytobiorcy trwają i można ich użyć do spłaty zobowiązań finansowych, a zabezpieczenie można zrealizować w stopniu, w którym nie wpływa na operacyjne przepływy pieniężne; oraz

b) operacyjne przepływy pieniężne kredytobiorcy ustają i zrealizowane zostaje zabezpieczenie.

211. Gdy szacunek opiera się na założeniu, że nie ustaną operacyjne przepływy pieniężne kredytobiorcy, w tym przepływy pieniężne otrzymane z zabezpieczenia, wymaga się zaktualizowanych i wiarygodnych informacji o przepływach pieniężnych.

212. Gdy szacunek opiera się na założeniu, że operacyjne przepływy pieniężne kredytobiorcy ustaną, przyszłe wpływy ze sprzedaży uzyskane przy egzekwowaniu zabezpieczenia powinny być tak skorygowane tak, aby uwzględnić właściwe koszty likwidacji i dyskonto ceny rynkowej.

213. Oprócz powyższych kosztów likwidacji do zaktualizowanej wyceny należy stosować dyskonto ceny rynkowej, jeśli jest to właściwe, zgodnie z podanymi niżej zasadami.

214. W cenie nieruchomości w czasie likwidacji powinny być uwzględnione bieżące i przewidywane warunki rynkowe.

[33] Należą do nich European Valuation Standards EVS-2016 (the Blue Book) oraz standardy Royal Institute of Chartered Surveyors (RICS).

215. Należy też uwzględniać elementy istotne w okresie od niewykonania zobowiązania do sprzedaży w związku ze zbyciem nieruchomości obciążonych kredytami hipotecznymi, kierując się praktykami egzekwowania wierzytelności i doświadczeniami z postępowań sądowych w danym kraju i na podstawie dowodów empirycznych, poddając je odpowiedniej weryfikacji historycznej. Należy w tym ująć wszelkie koszty operacyjne lub wydatki kapitałowe, które trzeba ponieść przed sprzedażą.

216. Wykonanie zabezpieczenia może obejmować strategie likwidacji aktywów za zgodą wierzyciela albo bez niej (przymusowe).

217. Stopa dyskontowa kosztu likwidacji powinna odzwierciedlać sposób wykonania zabezpieczenia, tzn. to, czy odbywa się ono za zgodą wierzyciela, czy jest przymusowe.

218. Dyskonto ceny rynkowej powinno odzwierciedlać płynność rynku i strategię likwidacji. Nie powinno odzwierciedlać warunków sprzedaży ze stratą, chyba że przewidywana strategia likwidacji faktycznie obejmuje taką sprzedaż.

219. W celu spełnienia wymogów MSSF 9 instytucje kredytowe powinny stosować adekwatne stopy dyskontowe ceny rynkowej na potrzeby obliczenia kapitału wymaganego przepisami i w celu kontroli ryzyka. Stopa dyskontowa ceny rynkowej może być bliska zeru tylko w przypadku rodzajów zabezpieczenia cechujących się dużą płynnością i w sytuacji normalnej, na które nie mają wpływu znaczące ryzyka korelacji.

220. Wszystkie instytucje kredytowe powinny opracować na podstawie dostępnych dowodów empirycznych własne założenia co do dyskonta kosztu likwidacji i dyskonta ceny rynkowej. Gdy dostępne są tylko niewystarczające dowody empiryczne, założenia co do dyskonta powinny mieć za podstawę przynajmniej płynność, upływ czasu oraz jakość lub stopień przeterminowania oceny. Gdy instytucja kredytowa napotyka zamrożony rynek nieruchomości i sprzedano tylko niewiele nieruchomości lub dane historyczne dotyczące sprzedaży trzeba uważać za niedostateczne, należy stosować ostrożniejszą stopę dyskontową ceny rynkowej.

9.4 Dodatkowe elementy istotne przy szacowaniu przepływów pieniężnych wskutek likwidacji zabezpieczenia w postaci nieruchomości

221. Dokonując szacunku przepływów pieniężnych wskutek likwidacji zabezpieczenia w postaci nieruchomości, instytucje kredytowe powinny kierować się odpowiednimi i wiarygodnymi założeniami. Instytucje kredytowe powinny ponadto zwracać uwagę na wymogi dotyczące wyceny przepływów pieniężnych na podstawie MSSF 13 o ustalaniu wartości godziwej. Instytucje finansowe powinny w szczególności spełniać następujące wymogi:

a) Muszą określić zakładany czas zbycia, biorąc pod uwagę obecne i przewidywane warunki rynkowe oraz bazowe krajowe ramy prawne odnoszące się do zbycia nieruchomości obciążonych kredytami hipotecznymi.

b) Muszą zapewnić, by cena nieruchomości użyta do określenia szacunkowej wartości rynkowej zabezpieczenia w postaci nieruchomości w czasie likwidacji nie wynikała z prognoz lub założeń makroekonomicznych bardziej optymistycznych od ocen odpowiednich organów i organizacji, takich jak Międzynarodowy Fundusz Walutowy (MFW), Europejski System Banków Centralnych (ESBC), Europejska Rada ds. Ryzyka Systemowego (ERRS), a więc nie zakłada się w tych obliczeniach poprawy bieżących warunków rynkowych.

c) Muszą zapewnić, by nie zakładano wzrostu przychodu z zabezpieczenia w formie nieruchomości względem bieżącego poziomu, chyba że umowa przewiduje taki wzrost. Bieżący przychód z nieruchomości powinien ponadto zostać skorygowany, gdy oblicza się przepływy pieniężne w celu odzwierciedlenia przewidywanych warunków rynkowych. Instytucje kredytowe powinny rozważyć, czy należy przewidywać stały dochód w środowisku recesyjnym, gdzie przybywa wolnych nieruchomości lub spada popyt na usługi transportowe, wywierając zniżkową presję na dochody.

d) W przypadku zabezpieczenia w postaci nieruchomości niedopuszczalna jest strategia trzymania aktywów mimo spadków. Strategia trzymania aktywów mimo spadków polega na utrzymywaniu składnika aktywów powyżej wartości rynkowej z założeniem, że zostanie sprzedany, gdy na rynku nastąpi ożywienie.

222. Gdy stosuje się wartość zabezpieczenia do oceny, jaką część ekspozycji można odzyskać, należy udokumentować przynajmniej następujące aspekty:

a) jak określono wartość, w tym użycie ocen, założeń co do wyceny i obliczeń;

b) uzasadnienie korekt wartości podanych przez rzeczoznawców, jeżeli miały miejsce;

c) określone koszty sprzedaży, jeśli mają zastosowanie;

d) zakładany okres odzyskiwania środków;

e) wiedzę i niezależność rzeczoznawcy.

223. Gdy do oceny możliwej do odzyskania części ekspozycji wykorzystuje się dostępną cenę rynkową, należy też dokumentować wysokość, źródło i datę tej ceny.

224. Instytucje kredytowe powinny móc uzasadnić założenia przyjęte podczas oceny kwoty możliwej do odzyskania, podając właściwym organom na żądanie szczegółowe informacje o cenie rynkowej nieruchomości, dyskoncie ceny rynkowej, zastosowanych kosztach postępowań sądowych i sprzedaży oraz określenie czasu poprzedzającego likwidację. Instytucje kredytowe powinny móc w pełni uzasadnić swoje założenia pod względem jakościowym i ilościowym oraz wyjaśnić podstawy swoich prognoz, z uwzględnieniem doświadczeń wcześniejszych i obecnych.

9.5 Weryfikacja historyczna

225. Instytucje kredytowe powinny wykazać za pomocą rzetelnej weryfikacji historycznej, że założenia poczynione przy ocenie kwoty możliwej do odzyskania były rozsądne i oparte na doświadczeniach. Z tego względu instytucje kredytowe powinny regularnie poddawać weryfikacji historycznej swoje wcześniejsze wyceny (ostatnią wycenę przed uznaniem ekspozycji za nieobsługiwaną), porównując je z historią sprzedaży (ceną sprzedaży zabezpieczenia w ujęciu netto). W zależności od wielkości i modelu biznesowego instytucji kredytowej powinna ona w procesie weryfikacji historycznej stosować zróżnicowanie ze względu na rodzaj zabezpieczenia, model lub metodę wyceny, rodzaj sprzedaży (dobrowolną albo przymusową) i region. Wyniki weryfikacji historycznej należy wykorzystywać do ustalenia obniżki wyceny aktywów zabezpieczających ekspozycje nadal ujmowane w bilansie.

226. Instytucje kredytowe stosujące zaawansowaną metodę wewnętrznych ratingów (A-IRB) mogą też do ustalenia deprecjacji aktywów wykorzystywać zabezpieczoną stratę w wyniku niewypłacalności (LGD).

9.6 Wymogi dotyczące informatycznych baz danych w odniesieniu do zabezpieczenia

227. Instytucje kredytowe powinny dysponować bazami danych transakcji, aby umożliwić właściwą ocenę, monitorowanie i mechanizmy kontroli ryzyka kredytowego, by móc reagować na żądania kadry zarządzającej i organów nadzorczych i umożliwić informowanie w okresowych sprawozdaniach i innej dokumentacji publikowanej we właściwym czasie i obejmującej wszystkie istotne aspekty. Bazy danych powinny w szczególności spełniać następujące wymogi:

a) dostatecznej głębokości i szerokości, tzn. obejmującej wszystkie istotne czynniki ryzyka;

b) dokładności, integralności, wiarygodności i aktualności danych;

c) spójności – powinny być tworzone na podstawie powszechnych źródeł informacji i zgodnych definicji pojęć używanych do kontroli ryzyka kredytowego;

d) identyfikowalności oznaczającej możliwość ustalenia źródła informacji.

228. Bazy danych powinny zawierać wszystkie właściwe informacje o nieruchomościach i innych zabezpieczeniach transakcji instytucji kredytowych oraz o powiązaniach między zabezpieczeniami a konkretnymi transakcjami.

9.7 Wycena aktywów przejętych w drodze postępowania egzekucyjnego

229. Instytucje kredytowe zdecydowanie powinny rozważyć uznanie aktywów przejętych w drodze postępowania egzekucyjnego za aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży na podstawie MSSF 5. Z tego sposobu księgowania wynika, że należy zapewnić możliwość natychmiastowej sprzedaży tego składnika aktywów w aktualnym stanie (MSSF 5.7), że organ zarządzający powinien zatwierdzić indywidualny plan sprzedaży tego składnika aktywów w krótkim okresie

(zwykle w ciągu roku) i że należy się kierować aktywną polityką sprzedaży (MSSF 5.8); sprzyja to więc odzyskiwaniu środków.

230. Za wartość otrzymanych aktywów przejętych w drodze postępowania egzekucyjnego należy przyjmować niższą z dwóch poniższych wielkości:

a) kwoty zastosowanych aktywów finansowych, traktując jako zabezpieczenie składnik aktywów przejęty w drodze postępowania egzekucyjnego albo otrzymany w charakterze spłaty zobowiązania;

b) wartości godziwej przejętego składnika aktywów po odjęciu kosztów sprzedaży.

231. Gdy wartości godziwej nie otrzymuje się przez odniesienie do aktywnego rynku, lecz przez użycie techniki wyceny (poziomu drugiego albo trzeciego), konieczne są pewne korekty, w szczególności wskutek dwóch czynników:

a) Stanu lub położenia aktywów. Ryzyko i niepewność związane ze składnikiem aktywów powinny być uwzględnione w szacunkach wartości godziwej.

b) Wielkości sprzedaży lub stopnia aktywności rynków tych aktywów. W obliczeniach należy uwzględnić wcześniejsze doświadczenia instytucji kredytowej z podmiotem, którego aktywa podlegają zbyciu, oraz różnice między kwotami otrzymanymi przy użyciu technik wyceny a ostatecznymi kwotami uzyskanymi ze zbycia. Można dokumentować założenia przyjęte w celu pomiaru tej korekty, należy je też udostępniać organowi nadzorczemu na żądanie. Można uwzględnić dyskonta za niepłynność.

232. Gdy aktywa przejęte w drodze postępowania egzekucyjnego przez instytucje kredytowe są jeszcze w budowie i podjęto decyzję o ukończeniu budowy przed sprzedażą składnika aktywów, instytucje kredytowe powinny wykazać zalety takiej strategii, a koszt nie powinien przekraczać wartości godziwej po odjęciu kosztów ukończenia i sprzedaży składnika aktywów, z uwzględnieniem odpowiedniego dyskonta za niepłynność według wyżej opisanych zasad.

233. Gdy okres trzymania składnika aktywów przejętego w drodze postępowania egzekucyjnego przekroczył przeciętny okres trzymania podobnych aktywów, w przypadku których prowadzi się aktywny program sprzedaży, instytucje kredytowe powinny skorygować zastosowane w wyżej opisanym procesie dyskonto za niepłynność, odpowiednio je zwiększając. W takiej sytuacji instytucja kredytowa nie powinna ujmować odpisów ani rozwiązań odpisów z tytułu istniejącej skumulowanej utraty wartości składnika aktywów, gdyż jego długotrwała obecność w bilansie dowodzi, że instytucja kredytowa nie może sprzedać tego składnika aktywów przy podniesionej wycenie.

234. Częstotliwość wycen aktywów przejętych w drodze postępowania egzekucyjnego i obowiązujących procedur powinna wynikać z potraktowania nieruchomości według zasad podanych w sekcjach 9.1.2 i 9.2.

10. Ocena nadzorcza zarządzania NPE i FBE

235. W ramach stałej współpracy z instytucjami kredytowymi w zakresie SREP właściwe organy powinny monitorować przestrzeganie niniejszych wytycznych przez instytucje kredytowe, w szczególności zmiany i wdrażanie koncepcji strategicznych dotyczących NPE oraz powiązanych z nimi ram zarządczych i operacyjnych, o których mowa w sekcjach 4 i 5. Oceny właściwych organów powinny zawierać, m.in., stwierdzenia, czy strategia instytucji kredytowej w zakresie NPE:

a) jest wbudowana w ogólną strategię instytucji kredytowej i podlega odpowiedniemu zarządzaniu NPE, m.in. ramom organizacyjnym zarządzania ryzykiem i mechanizmów kontroli;

b) polega na wiarygodnej samoocenie wewnętrznych możliwości instytucji kredytowej;

c) adekwatnie uwzględnia środowisko operacyjne instytucji kredytowej, warunki zewnętrzne i sytuację kapitałową;

d) obejmuje nie tylko krótki horyzont czasowy, lecz także średni lub długi;

e) zawiera określone w czasie, realistyczne, ale ambitne cele ilościowe w zakresie NPE i cele dotyczące aktywów przejętych w drodze postępowania egzekucyjnego, gdy ma to zastosowanie, i jest wspierana przez plan operacyjny.

236. Jeżeli właściwy organ uzna, że w strategii instytucji kredytowej w zakresie NPE ewidentnie brakuje jednego lub większej liczby elementów wymienionych w pkt. a–e ust. 235, należy to uważać za poważny niedostatek tej strategii. W takiej sytuacji właściwe organy powinny zażądać natychmiastowej korekty strategii w zakresie NPE.

237. Jeżeli z oceny właściwego organu wynika, że strategia w zakresie NPE zasadniczo spełnia wymogi określone w pkt. a–e ust. 236, ale jednocześnie stwierdzono pewne uchybienia, właściwy organ powinien zapewnić, by instytucje kredytowe przedstawiły plan działania ukazujący, jak te uchybienia będą usuwane, i ustanawiający efektywne i działające w stosownym czasie ramy organizacyjne zarządzania NPE.

238. Właściwe organy powinny stosować oceny nadzorcze proporcjonalnie, biorąc pod uwagę szczególne cechy instytucji (np. pod względem wielkości, charakteru i złożoności). W ocenach strategii w zakresie NPE w ramach SREP oraz załączonych ustaleniach dotyczących zarządzania i operacji właściwe organy powinny też uwzględnić modele biznesowe instytucji, w szczególności gdy wyłączną działalnością instytucji jest zakup i sprzedaż NPE.

239. Proporcjonalność w ramach oceny nadzorczej strategii w zakresie NPE mniejszej i mniej złożonej instytucji kredytowej (np. z kategorii 3 albo 4 SREP[34]) można uzyskać przez zharmonizowanie oceny z modelem zaangażowania SREP, co zapewnia metodę nadzorczą opartą na ryzyku i uwzględnia znaczenie systemowe instytucji globalnych i krajowych.

240. Właściwe organy powinny kwestionować:

a) Plany operacyjne i ustalenia organizacyjne instytucji kredytowych, jeśli spełnione zostaje którekolwiek z następujących kryteriów:

   i. Ramy organizacyjne umożliwiające wykrywanie, mierzenie, zarządzanie, monitorowanie i ograniczanie NPE i FBE, m.in. na potrzeby wczesnego wykrywania NPE i odpowiednich działań służących zaradzaniu NPE, zostaną uznane za nieadekwatne przez właściwe organy ze względu na skalę i złożoność problemu związanego z NPE w instytucji kredytowej.

   ii. Nie przydziela się i nie przewiduje przydzielania koniecznych zasobów ludzkich i technicznych ani zapewnienia odpowiedniego zakresu działania funkcji kontroli wewnętrznej.

   iii. Nie opisano adekwatnie operacjonalizacji procesu monitorowania na potrzeby NPE.

b) Strategie instytucji kredytowych w zakresie NPE, jeżeli połączenie opcji strategicznych dla różnych portfeli i segmentów, w tym aktywów przejętych w drodze postępowania egzekucyjnego, gdy ma to zastosowanie, nie prowadzi w ocenie organu do najskuteczniejszej i najwydajniejszej strategii redukcji NPE.

c) Plany kapitałowe instytucji kredytowych, jeżeli nie przewidują w odpowiedni sposób planowanej redukcji NPE w bilansie w wielkości przypadającej na strategię wobec NPE i nie zawierają właściwych działań zapewniających dostępność odpowiedniej ilości kapitału i buforów kapitałowych oraz przewidujących aktualne i adekwatne utratę wartości i odpisy.

[34] Opisano w sekcji 2.1.1 („Kategoryzacja instytucji”) wytycznych EUNB dotyczących SREP (EBA/GL/2014/13).

d) Systemy oceny wyników stosowane w instytucjach kredytowych, jeżeli w systemie bodźców motywujących organ zarządzający oraz odpowiednich członków kadry kierowniczej i pracowników nie ma konkretnych ilościowych elementów powiązanych z celami w zakresie redukcji NPE ujętymi w strategii instytucji kredytowej wobec NPE.

241. Ze względu na istotne znaczenie wczesnego wykrywania spadku jakości kredytów i zapobiegania mu właściwe organy powinny oceniać, czy do wewnętrznych procedur instytucji kredytowych włączono mechanizmy wczesnego ostrzegania.

242. Właściwe organy powinny ocenić, czy instytucje kredytowe:

a) dysponują polityką w zakresie restrukturyzacji i związanych z nią procesów, aby oceniać wykonalność działań restrukturyzacyjnych oraz monitorować ich skuteczność i wydajność;

b) wykrywają i klasyfikują NPE i FBE, m.in. stosując kryteria wejściowe i wyjściowe, spójnie w całej grupie i zgodnie z definicjami z załącznika V do rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) nr 680/2014;

c) dysponują zasadami polityki i metodologiami umożliwiającymi pomiar utraty wartości i odpisów na potrzeby ujęcia w odpowiednim czasie utraty wartości i odpisów.

243. Właściwe organy powinny zapewnić, by instytucje kredytowe posiadały w formie pisemnej odpowiednie zasady polityki i procedury dotyczące wycen nieruchomości, zgodnie z sekcją 9. W szczególności właściwe organy powinny sprawdzić, czy w tych zasadach polityki ujęto wszystkie rodzaje nieruchomości i ruchomości wykorzystywane do zabezpieczania ekspozycji kredytowych, kryteria stosowania oceny indywidualnej albo indeksowanej i wymogi co do kwalifikujących się rzeczoznawców.

244. Gdy instytucje kredytowe zgłaszają istotne odchylenia od planu operacyjnego zgodnie z sekcją 4.4, właściwe organy powinny ocenić, czy proponowane działania naprawcze wystarczą, aby usunąć te odchylenia. Właściwy organ powinien zażądać od instytucji kredytowej dodatkowych działań, gdy jest zaniepokojony poziomem skuteczności proponowanych działań.

245. Powyższe wymogi co do oceny nadzorczej zarządzania NPE i FBE uzupełniają i precyzują ocenę NPE i FBE jako część zarządzania ryzykiem kredytowym, o którym mowa w wytycznych EUNB dotyczących wspólnych procedur i metod stosowanych w ramach procesu przeglądu i oceny nadzorczej. Wyniki tej oceny nadzorczej zostaną włączone do oceny ryzyka kredytowego na podstawie tytułu 6.2 wytycznych EUNB dotyczących wspólnych procedur i metod stosowanych w ramach procesu przeglądu i oceny nadzorczej i wpłyną na wynik oceny ryzyka kredytowego.

Załącznik 1 – przykładowe kryteria na potrzeby grupowania detalicznych NPE

1. Osoba fizyczna albo prawna:

a) kredytobiorca detaliczny

b) przedsiębiorca indywidualny

c) małe przedsiębiorstwo albo grupa wysoko wykwalifikowanych specjalistów

d) małe i średnie przedsiębiorstwa (kategoria pokrywa się częściowo z kategorią korporacji).

2. Kategoria zaległości w spłacie lub liczba dni po terminie (im dłuższy okres zaległości, tym mniejszy zakres możliwych rozwiązań):

a) zaległości krótkoterminowe (> 1 dzień po terminie i ≤ 90 dni po terminie)

b) zaległości długoterminowe (> 90 dni po terminie i < 180 dni po terminie)

c) dział odzyskiwania wierzytelności (> 180 dni po terminie, także z postępowaniami sądowymi — dotyczy kredytobiorców, wobec których podjęto działania prawne albo są one w toku).

3. Przypadki ponownej restrukturyzacji (kredyty restrukturyzowane z zaległościami w spłacie, świadczące o stałych problemach ze spłatą lub o niepowodzeniu zaproponowanego rozwiązania restrukturyzacyjnego):

a) liczba wcześniejszych restrukturyzacji.

4. Saldo ekspozycji:

a) wysoka wartość

b) niska wartość

c) liczne ekspozycje.

5. Poziom ryzyka (na podstawie oceny instytucji kredytowej, scoringu behawioralnego, wewnętrznych danych dotyczących zachowania klientów, historii transakcji lub ratingu kredytowego). Klienci o lepszej historii spłat z większym prawdopodobieństwem zareagują pozytywnie na propozycje restrukturyzacji:

a) bardzo wysoki

b) wysoki

c) średni

d) niski.

6. Na podstawie zachowania kredytobiorcy:

a) sezonowe spłaty

b) współpracuje/nie współpracuje.

7. Cel instrumentu kredytowego (według produktu):

a) kredyt na prywatną nieruchomość będącą miejscem zamieszkania

b) kredyt na drugorzędną nieruchomość mieszkalną lub dom letniskowy

c) kredyt na nieruchomość nabytą w celach inwestycyjnych lub nieruchomość na wynajem

d) kredyt osobisty

e) konto z kredytem w rachunku bankowym

f) wynajęty składnik aktywów

g) karta kredytowa

h) kredyt dla przedsiębiorcy indywidualnego, mikroprzedsiębiorstwa albo MŚP:

i. na rozwój przedsiębiorstwa (obiekty, infrastruktura lub maszyny, remonty)

ii. kapitał obrotowy.

8. Waluta kredytu.

9. Oprocentowanie kredytu (rozważenie obniżki stopy w przypadku kredytów o wysokim oprocentowaniu, jeśli to możliwe).

10. Profil kredytobiorcy i przewidywania (wiek, stan zdrowia, rodzaj i przebieg zatrudnienia, perspektywy zatrudnienia, kwalifikacje zawodowe, branża).

11. Kraj zamieszkania lub siedziby:

a) rezydenci

b) nierezydenci.

12. Położenie zabezpieczenia:

a) tereny wiejskie/miejskie

b) dobre położenie, centrum miasta, obrzeża itd.

13. Rodzaj bazowego zabezpieczenia:

a) grunty:

   i. działka budowlana

   ii. grunty rolne

b) budynek:

   i. dom

   ii. lokal użytkowy

   iii. fabryka.

14. Na podstawie stosunku wartości kredytu do wartości zabezpieczenia (wskaźnika LTV):

a) w przypadku kredytów o niskim LTV lepszym rozwiązaniem może być sprzedaż zabezpieczenia (w przeciwieństwie do kredytów o wysokim LTV).

15. Trudna sytuacja osobista (np. problemy zdrowotne, separacja, rozwód).

16. Ocena wiarygodności kredytowej kredytobiorcy:

a) zdoła spłacić kredyt/nie zdoła spłacić kredytu;

b) dochód minus wydatki, zasadne wydatki na życie, rata kredytu – zestawienie.

Załącznik 2 – wielkości referencyjne na potrzeby pomiarów do monitorowania NPE

Wielkości referencyjne na potrzeby pomiarów do monitorowania NPE	
Wskaźniki NPE	
Wielkość i przepływy NPE	Posiadane NPE/ całkowita wielkość ekspozycji
	Posiadane NPE + aktywa przejęte w drodze postępowania egzekucyjnego + obsługiwane ekspozycje restrukturyzowane/całkowity wolumen ekspozycji + aktywa przejęte w drodze postępowania egzekucyjnego
	Kwartalny przepływ NPE (+/-)/całkowite posiadane NPE
	Kwartalny przepływ z ekspozycji obsługiwanych (PE) do NPE
	Kwartalny przepływ z obsługiwanych FBE do NPE
	Kwartalny przepływ z NPE do PE
	Kwartalny przepływ z NPE do obsługiwanych FBE
	Kwartalny przepływ z obsługiwanych FBE do PE
	Kwartalny przepływ z PE do obsługiwanych FBE
Utrata wartości	Kwartalny wzrost wielkości rezerw na straty
	Kwartalne wielkości rozwiązania odpisów z tytułu trwałej utraty wartości
	Kwartalna zmiana rezerw na straty (+/-)/całkowite posiadane NPE
	Zakumulowane całkowite rezerwy/ całkowite posiadane NPE
Dopuszczalna wielkość strat	Według kohorty (np. liczba lat od zaklasyfikowania NPE, zabezpieczona/niezabezpieczona)
	całkowite straty wskutek restrukturyzacji
	całkowite straty a dopuszczalna wielkość strat
Działania w zakresie windykacji	
Działania pracowników	Liczba sytuacji zaangażowania kredytobiorcy w kwartale a plan
	Liczba sytuacji zaangażowania kredytobiorcy prowadzących do umowy o restrukturyzacji

Wielkości referencyjne na potrzeby pomiarów do monitorowania NPE	
Odzyskiwanie środków	Liczba sytuacji zaangażowania kredytobiorcy prowadzących do odzyskania środków
	Kwartalna wielkość odzyskanych środków z NPE/całkowite posiadane NPE
	Kwartalna wielkość odzyskanych środków z odsetek z tytułu NPE/całkowite posiadane NPE
	Kwartalna wielkość odzyskanych środków z kapitału i opłat z tytułu NPE/całkowite posiadane NPE
	Kwartalna wielkość odzyskanych środków z likwidacji związanych z nieruchomościami, wyrażona także jako odsetek całkowitych posiadanych NPE
	Kwartalna wielkość odzyskanych środków z likwidacji związanych z aktywami innymi niż nieruchomości, wyrażona także jako odsetek całkowitych posiadanych NPE
	Kwartalna wielkość odzyskanych środków ze sprzedaży NPE, wyrażona także jako odsetek całkowitych posiadanych NPE
	Kwartalna wielkość odzyskanych środków z NPE, wyrażona także jako odsetek całkowitych posiadanych NPE

Działania restrukturyzacyjne	
Umorzenie długu	Kwartalna suma umorzonych długów
	Kwartalna suma umorzonych długów/ rezerwy na konkretny cel
	Kwartalna suma umorzonych długów/ całkowite posiadane NPE
Odpisy księgowe	Kwartalne odpisy księgowe (pełne i częściowe)
	Kwartalne odpisy księgowe (pełne i częściowe)/ indywidualnie oceniane rezerwy na straty
	Kwartalne odpisy księgowe (pełne i częściowe)/ całkowite posiadane NPE
Działanie restrukturyzacyjne	Wartość NPE obecnie objętych restrukturyzacją
	Wartość uzgodnionych w ostatnim okresie rozwiązań w zakresie restrukturyzacji według ich cech (np. wakacje kredytowe > 12 miesięcy)
	Wartość kredytów obecnie objętych restrukturyzacją/całkowite posiadane NPE
	Wartość ekspozycji obsługiwanych obecnie objętych restrukturyzacją
	Kwartalna suma nieobsługiwanych FBE/ całkowite posiadane NPE
	Suma nieobsługiwanych FBE/ całkowite posiadane NPE

Wielkości referencyjne na potrzeby pomiarów do monitorowania NPE	
Wskaźnik przypadków ponownego niewykonania zobowiązania	Wartość nieobsługiwanych FBE obecnie z problemami finansowymi Wskaźnik spłaty przeterminowanych zobowiązań Wskaźnik uzyskanych spłat pieniężnych Wskaźnik przypadków ponownego niewykonania zobowiązania z tytułu nieobsługiwanych FBE Wskaźnik przypadków ponownego niewykonania zobowiązania z tytułu obsługiwanych FBE
Konwersja długu na aktywa	Kwartalna wielkość konwersji długu na kapitał, wyrażona także jako odsetek całkowitych posiadanych NPE Kwartalna wielkość konwersji długu na aktywa, wyrażona także jako odsetek całkowitych posiadanych NPE
Działania prawne	Wartość i liczba kredytów podlegających obecnie działaniom prawnym Wartość i liczba aktywów przejętych w drodze postępowania egzekucyjnego w ostatnim okresie Kwartalna wartość i liczba kredytów zaczynających podlegać działaniom prawnym Kwartalna wartość i liczba kredytów przestających podlegać działaniom prawnym Średnia długość postępowań sądowych zakończonych w ostatnim okresie Średnie sumy odzyskane wskutek postępowań sądowych zakończonych w ostatnim okresie (w tym całkowite koszty) Wskaźnik strat z powodu kredytów przestających podlegać działaniom prawnym
Pozycje rachunku zysków i strat wynikające z NPE	
Odsetki z tytułu NPE	Spłaty odsetek w rachunku zysków i strat ujęte z tytułu NPE Odsetek faktycznie otrzymanych ujętych spłat odsetek z tytułu NPE

Załącznik 3 – inne wskaźniki monitorowania

Informacje na poziomie kredytobiorcy ze źródeł zewnętrznych	
Źródła zewnętrzne	Wzrost zadłużenia i zabezpieczeń w innych instytucjach kredytowych
	Przeterminowane spłaty lub inne klasyfikacje zagrożenia w innych instytucjach kredytowych
	Niewykonanie zobowiązania przez poręczyciela
	Dług ujęty w prywatnym rejestrze centralnym (jeśli istnieje)
	Postępowania sądowe
	Upadłość
	Zmiany w strukturze przedsiębiorstwa (np. fuzja, zmniejszenie kapitału)
	Przyznany rating zewnętrzny i jego tendencja
	Inne niekorzystne informacje o najważniejszych kredytobiorcach, kontrahentach kredytobiorcy lub dostawcach
Informacje na poziomie kredytobiorcy ze źródeł wewnętrznych	
Przedsiębiorstwa	Negatywna tendencja w ratingu wewnętrznym
	Czeki niezrealizowane
	Znaczna zmiana profilu płynności
	Należności finansowe (dźwignia) (np. kapitały własne/kapitały łącznie < 5% albo < 10%)
	Liczba dni przeterminowania
	Liczba miesięcy dowolnego przekroczenia limitu na rachunku bieżącym/ przekroczenia limitu większego od dopuszczalnego
	Zysk przed opodatkowaniem/przychód (np. wskaźnik < –1%)
	Utrzymujące się straty
	Utrzymujące się nadmierne dyskonto papierów dłużnych przedsiębiorstw
	Ujemne środki własne
	Opóźnione płatności
	Spadek obrotów

Informacje na poziomie kredytobiorcy ze źródeł zewnętrznych	
Osoby fizyczne	Zmniejszenie linii kredytowych związanych z należnościami handlowymi (np. zmiana rok do roku, średnia dla 3 miesięcy/średnia roczna)
	Nieoczekiwana redukcja niewykorzystanych linii kredytowych (np. niewykorzystanej sumy/całkowitej linii kredytowej)
	Negatywna tendencja w scoringu behawioralnym
	Negatywna tendencja widoczna w wartości PD lub ratingu wewnętrznym
	Rata kredytu hipotecznego> *x* saldo kredytu
	Liczba dni przeterminowania kredytu hipotecznego i kredytu konsumpcyjnego
	Spadek salda kredytu > 95% w ostatnich 6 miesiącach
	Średnie całkowite saldo kredytu < 0,05%. całkowitego salda zadłużenia
	Ekspozycja restrukturyzowana
	Powiązane historyczne wskaźniki strat
	Spadek kosztu wynagrodzeń w ostatnich 3 miesiącach
	Brak zatrudnienia
	Krótkoterminowe zaległości w spłacie (np. 5–30 dni po terminie, w zależności od rodzajów portfeli/kredytobiorców)
	Zmniejszenie transferów na rachunkach bieżących
	Wzrost raty kredytu w stosunku do kosztu wynagrodzeń
	Liczba miesięcy dowolnego przekroczenia dopuszczalnego limitu
	Negatywna tendencja w scoringu behawioralnym
	Negatywna tendencja widoczna w wartości PD lub ratingu wewnętrznym

Informacje na poziomie portfela	
Struktura portfela	Rozkład wielkości i stopień koncentracji
	Szczytowa *x* (np. dziesiątka) grup powiązanych klientów i powiązane wskaźniki ryzyka
	Rozkład klas aktywów
Parametry ryzyka	Rozbicie na branże, sektory, rodzaj zabezpieczenia, kraj, termin zapadalności itd.
	Zmiana wielkości PD/LGD (łączna i w przeliczeniu na portfel)
	PD/LGD — prognozy i przewidywania

Informacje na poziomie kredytobiorcy ze źródeł zewnętrznych	
Wielkość rezerw na straty	Całkowite przewidywane straty
	Ekspozycja na ryzyko niewykonania zobowiązania
	Wielkość i przepływy rezerw na straty (łącznie i w przeliczeniu na portfel)
	Wielkość rezerw na znaczne ryzyka i tendencje w nich na poziomie indywidualnym
NPE/status restrukturyzacji/przejęcie w drodze postępowania egzekucyjnego	Wielkość NPE w rozbiciu na kategorie (> 90 dni po terminie, rezerwy na straty itd.)
	Wolumen restrukturyzacji i pogrupowanie ekspozycji (restrukturyzacja, zaradzanie NPE, wymuszona prolongata, inne korekty, odroczone płatności, > 90 dni po terminie, rezerwy na straty wskutek działalności kredytowej)
	Wpływ aktywów przejętych w drodze postępowania egzekucyjnego na całkowite ekspozycje
	Współczynnik NPE bez aktywów przejętych w drodze postępowania egzekucyjnego
	Współczynnik NPE z aktywami przejętymi w drodze postępowania egzekucyjnego
	Pokrycie NPE (rezerwy na straty, zabezpieczenia, inne gwarancje)
Konkretny rodzaj kredytobiorcy lub sektora	
Działania prawne	Wartość i liczba kredytów podlegających obecnie działaniom prawnym
	Wartość i liczba aktywów przejętych w drodze postępowania egzekucyjnego w ostatnim okresie
	Kwartalna wartość i liczba kredytów zaczynających podlegać działaniom prawnym
	Kwartalna wartość i liczba kredytów przestających podlegać działaniom prawnym
	Średnia długość postępowań sądowych zakończonych w ostatnim okresie
	Średnie sumy odzyskane wskutek postępowań sądowych zakończonych w ostatnim okresie (w tym całkowite koszty)
	Wskaźnik strat z powodu kredytów przestających podlegać działaniom prawnym

Załącznik 4 – wspólne zasady polityki dotyczące NPE

Instytucje kredytowe powinny opracowywać, regularnie oceniać i monitorować zgodność z zasadami dotyczącymi ram organizacyjnych zarządzania NPE.

Należy ustanowić następujące zasady, biorąc pod uwagę zasadę proporcjonalności, dążąc do wdrożenia strategii instytucji kredytowej wobec NPE (w tym strategii wobec NPL i planu operacyjnego, gdzie ma to zastosowanie).

Zasady zarządzania zaległościami w spłacie

Ta polityka powinna zawierać model operacyjny instytucji kredytowej dotyczący NPE (zob. sekcja 5.2), w tym przynajmniej następujące elementy:

- strukturę i obowiązki jednostek ds. odzyskiwania należności z tytułu NPE z jasno określonymi czynnikami sprawczymi przekazania i powiązaniem z grupowaniem ekspozycji (zob. sekcja 5.2.3);
- procedurę, której mają przestrzegać zaangażowane funkcje; musi zawierać przynajmniej:
    - procedurę i kryteria przekazania, którymi należy się kierować na każdym etapie zaległości w spłacie, zaległości krótkoterminowych i zaległości długoterminowych;
    - procedurę, którą należy się kierować w przypadku uznania, że kredytobiorca nie współpracuje lub spłata nie jest realistyczna, oraz kryteria takiej klasyfikacji kredytobiorcy;
    - komunikację z kredytobiorcą na każdym etapie, która powinna być zharmonizowana z ramami prawnymi kraju, w którym prowadzi się działalność (np. kodeksem postępowania);
    - narzędzia i metody monitorowania, które należy stosować;
- wymogi co do zasobów ludzkich i technicznych;
- sprawozdania do sporządzania wewnętrznie na potrzeby monitorowania i regularnego informowania organu zarządzającego.

Opracowując zasady zarządzania zaległościami w spłacie, instytucje kredytowe powinny brać pod uwagę art. 28 dyrektywy 2014/17/UE, a w szczególności zalecenia z wytycznych EUNB dotyczących zaległości w spłacie i egzekucji z nieruchomości.

Zasady restrukturyzacji

Zasady restrukturyzacji opisane w sekcji 6.2.1 powinny zawierać przynajmniej:

- Konieczną dokumentację finansową i niefinansową, której można żądać od różnych kredytobiorców, zobowiązanych do jej dostarczenia, aby odpowiedzialny decydent kredytowy wykazał zdolność do spłaty kapitału i odsetek.

- Minimalne najważniejsze wskaźniki zdolności do spłaty finansowej i wskaźniki do stosowania przez decydenta kredytowego, określone szczegółowo na poziomie portfela, produktu lub sektora, aby w pełni ocenić zdolność kredytobiorcy do spłaty, oraz konkretne wytyczne dla sektora na potrzeby ustalenia najważniejszych wskaźników finansowych i wskaźników dla konkretnych sektorów (MŚP i korporacji).

- Proces pozwalający określić i wdrożyć rozwiązanie w zakresie restrukturyzacji najwłaściwsze dla kredytobiorcy:

    - W przypadku konsumentów detalicznych należy używać drzew decyzyjnych. W przypadku klientów detalicznych proces powinien być zgodny z zaleceniami z wytycznych EUNB dotyczących zaległości w spłacie i egzekucji z nieruchomości. W przypadku kredytobiorców niedetalicznych, gdy metoda drzewa decyzyjnego nie jest właściwa, polityka powinna zawierać jasne instrukcje dla decydenta kredytowego co do sposobu oceny, czy postępowanie w sprawie restrukturyzacji jest odpowiednie.

    - W przypadku kredytobiorców, dla których nie można wypracować rozwiązania (spłata jest nierealistyczna lub kredytobiorca nie współpracuje) należy opracować określone w czasie procesy i procedury, aby przenieść sprawy tych kredytobiorców do zajmujących się likwidacją jednostek ds. odzyskiwania należności z tytułu NPE.

- Zestaw działań restrukturyzacyjnych z krótkimi i długimi horyzontami czasowymi zgodnie z sekcją 6.

- Jasne instrukcje dla decydenta kredytowego co do wymogów dotyczących aktualizacji wyceny zabezpieczenia zgodnie z sekcją 9.

- Proces decyzyjny, poziomy akceptacji i procedury na potrzeby każdego działania restrukturyzacyjnego i wielkości ekspozycji.

- Proces i procedurę na potrzeby monitorowania wprowadzonych rozwiązań w zakresie restrukturyzacji i wyników kredytobiorcy po zakończeniu restrukturyzacji, w tym częstotliwość ocen kredytobiorcy, definicję ponownego niewykonania zobowiązania, proces ponownej oceny i wymogi co do sprawozdawczości dotyczącej przypadków ponownego niewykonania zobowiązania.

- Politykę cenową dotyczącą każdego działania restrukturyzacyjnego i każdego rodzaju kredytobiorcy.

Jednostki ds. odzyskiwania należności z tytułu NPE odpowiedzialne za odzyskiwanie wierzytelności powinny podejmować najwłaściwsze działania w odpowiednim czasie, aby skutecznie zmniejszyć NPE w określonym horyzoncie czasowym. Polityka odzyskiwania wierzytelności zgodnie ze strategią wobec NPE powinna określać co najmniej:

- Zakres dostępnych rozwiązań dla każdego rodzaju zabezpieczenia. W przybliżeniu można uwzględnić (niekoniecznie w tej kolejności):
    - dobrowolną sprzedaż składnika aktywów (kredytobiorca ponownie się angażuje i zgadza na sprzedaż składnika aktywów);
    - wymuszoną sprzedaż przez syndyka masy upadłościowej lub poprzez postępowanie sądowe (aktywa nie są ujmowane w bilansie instytucji kredytowej);
    - przejęcie aktywów w drodze postępowania egzekucyjnego (aktywa są ujmowane w bilansie instytucji kredytowej);
    - windykację (wewnętrzną albo zewnętrzną);
    - konwersję zadłużenia na aktywa/kapitał;
    - sprzedaż kredytu/portfela kredytowego osobie trzeciej.
- Procedurę, której należy przestrzegać, aby wybrać najwłaściwszy wariant odzyskiwania środków oraz zespół ekspertów wewnętrznych i zewnętrznych, którzy będą uczestniczyć w procesie decyzyjnym.
- W opcji odzyskiwania środków należy uwzględniać istnienie zabezpieczenia, rodzaj dokumentacji prawnej, rodzaj kredytobiorcy, lokalne warunki rynkowe i perspektywy makroekonomiczne, obowiązujące ramy prawne i potencjalne historyczne wskaźniki odzyskiwania środków w przypadku każdego rozwiązania oraz koszty związane z każdym wariantem.
- Dokładną definicję niewspółpracujących kredytobiorców lub łącze do powiązanych zasad polityki zawierających taką definicję.
- Dokładnie określony proces akceptacji dla każdego etapu procesu odzyskiwania wierzytelności na potrzeby różnych dostępnych dla instytucji kredytowej opcji odzyskiwania środków.
- Rolę działów kontroli ryzyka i audytu wewnętrznego w procedurze i procesie monitorowania.

Co do likwidacji zabezpieczenia w polityce należy zdefiniować następujące elementy:

- Metodę wyceny, którą należy stosować wobec składnika aktywów (zgodnie z sekcją 9.7), w tym konieczne koszty likwidacji. Koszty likwidacji powinny spełniać wymogi z sekcji 9.3.3.
- Udział ekspertów wewnętrznych i zewnętrznych.

- Wielkości graniczne

    - do kwoty aktywów, które w dowolnym momencie może posiadać instytucja kredytowa, z uwzględnieniem wielkości granicznych dużych ekspozycji określonych w dyrektywie CRD i ryzyka koncentracji branżowej, np. w sektorze nieruchomości;

    - do kwoty aktywów przejętych lub podlegających egzekucji, które w pewnym okresie może nabyć instytucja kredytowa.

- Procedurę, której należy przestrzegać po przejęciu aktywów albo poddaniu ich egzekucji w celu opracowania i wdrożenia strategii sprzedaży, oraz dział w instytucji kredytowej odpowiedzialny za podjęcie zarządzania aktywami, których to dotyczy (można to też nazwać oddzielną polityką w sprawie składnika aktywów poddanego egzekucji lub przejętego składnika aktywów).

W przypadku kredytobiorców z NPE o wielu wierzycielach, zwykle kredytobiorców korporacyjnych, instytucje kredytowe powinny uwzględnić interakcję z innymi wierzycielami. Dlatego instytucje kredytowe powinny mieć sprecyzowaną procedurę na potrzeby negocjacji i interakcji z innymi instytucjami finansowymi (albo innymi osobami trzecimi), wobec których kredytobiorca ma zobowiązania finansowe.

Zasady dotyczące zabezpieczeń

Ze względu na istotne znaczenie ograniczania ryzyka kredytowego w procesie zaradzania NPE instytucje kredytowe powinny opracować jasne i spójne zasady polityki dotyczące zabezpieczeń, w tym aktywów poddanych egzekucji. Zasady te powinny ogólnie obejmować kwestie zarządzania, wyceny i sprawozdawczości dla wszystkich rodzajów zabezpieczeń. Ze względu na złożoność i wyspecjalizowanie pewnych rodzajów zabezpieczeń instytucje kredytowe powinny występować do zewnętrznych ekspertów o sporządzenie i ocenę tych zasad. Instytucje kredytowe powinny zapewnić stałą metodę zarządzania i wyceny do stosowania wobec podobnych zabezpieczeń w całym portfelu, zgodnie z sekcją 9.

Zasady monitorowania NPE

Należy opracować specjalną politykę, określającą m.in.:

- typy działań wymaganych w reakcji na rozmaite ustalenia;

- procedury eskalacji;

- najważniejsze elementy, częstotliwość i odbiorców sprawozdań;

- kryteria przekazania lub łącze do procedur dotyczących NPL.

Outsourcing lub zasady obsługi NPL

Należy opracować specjalną politykę na potrzeby outsourcingu usług świadczonych osobom trzecim, jeśli ma to zastosowanie. Musi ona obejmować procedury na potrzeby wyboru partnerów świadczących usługi w formie outsourcingu, wymaganą treść umowy, proces decyzyjny na potrzeby umów outsourcingu i monitorowanie tych umów.

Załącznik 5 – możliwe działania restrukturyzacyjne

Działanie restrukturyzacyjne	Opis	Wykonalność i inne istotne względy
1. Tylko odsetki	W określonym krótkim okresie spłaca się tylko odsetki należne z tytułu instrumentu kredytowego, bez spłaty kapitału. Kapitał do spłaty pozostaje więc bez zmian, a warunki spłaty należy ponownie ocenić po zakończeniu okresu, w którym spłaca się tylko odsetki; będą uzależnione od ocenionej zdolności do spłaty.	Należy uznać, że takie działanie jest wykonalne, tylko gdy instytucja kredytowa może wykazać (na podstawie wiarygodnych, udokumentowanych informacji finansowych), że problemy finansowe kredytobiorcy są przejściowe i że po określonym czasie spłaty tylko odsetek kredytobiorca zdoła obsłużyć zadłużenie przynajmniej w stopniu takim jak wcześniej. Zasadniczo działanie to nie powinno być realizowane dłużej niż przez 24 miesiące, a w przypadku budowy nieruchomości komercyjnej i finansowania typu project finance – dłużej niż przez 12 miesięcy. Po zakończeniu ustalonego okresu tego działania restrukturyzacyjnego instytucje powinny ponownie ocenić zdolność kredytobiorcy do obsługi zadłużenia, aby przygotować skorygowany harmonogram spłat, w którym można ująć kapitał niespłacony w okresie, w którym spłacano wyłącznie odsetki. W większości przypadków działanie to będzie proponowane w połączeniu z innymi działaniami o charakterze długookresowym w celu zrekompensowania okresowych niższych spłat (np. wydłużeniem okresu zapadalności).
2. Obniżone spłaty	Zmniejszenie rat spłaty na zdefiniowany krótki okres w celu uwzględnienia pogorszenia się przepływów środków pieniężnych kredytobiorcy przed kontynuacją ze spłatami naliczonymi na podstawie przewidywanej zdolności do spłaty. Odsetki pozostają do spłaty w całości.	Zob. „1. Tylko odsetki”. Gdy wielkość, o którą zostaje zmniejszona spłata, jest umiarkowana i wszystkie podane wyżej warunki są spełnione, można to działanie zastosować przez okres dłuższy niż 24 miesięcy.

Działanie restrukturyzacyjne	Opis	Wykonalność i inne istotne względy
3. Okres odroczenia rozpoczęcia spłaty kredytu lub zawieszenie spłaty	Porozumienie, na mocy którego kredytobiorca uzyskuje odroczenie obowiązku spłaty; zwykle dotyczy kapitału i odsetek.	Zob. „1. Tylko odsetki."
4. Zaległości w spłacie/kapitalizacja odsetek	Restrukturyzacja wobec zaległości w spłacie lub narosłych zaległości odsetkowych poprzez dodanie tych niespłaconych kwot do kapitału pozostałego do spłaty; spłata nastąpi na podstawie zrównoważonego skorygowanego harmonogramu.	Działanie to należy podejmować/uznawać za wykonalne tylko wówczas, gdy w wyniku oceny sytuacji instytucja uznała, że zweryfikowane przychody/wydatki kredytobiorcy (na podstawie wiarygodnie udokumentowanych informacji finansowych) oraz proponowane skorygowane spłaty wystarczą, aby umożliwić kredytobiorcy obsługę skorygowanych spłat kredytu (kapitału i odsetek) przez okres skorygowanego harmonogramu spłat i gdy instytucja oficjalnie wystąpiła o potwierdzenie ze strony kredytobiorcy, że rozumie i akceptuje warunki kapitalizacji. Kapitalizację zaległości odsetkowych należy stosować tylko w wybranych przypadkach, gdy odzyskanie wcześniejszych zaległości albo płatności należnych na podstawie umowy nie jest możliwe, a kapitalizacja jest jedynym realistycznie dostępnym rozwiązaniem. Instytucje ogólnie powinny unikać proponowania kredytobiorcy tego rozwiązania więcej niż raz, należy je ponadto stosować tylko wobec zaległości w spłacie, które nie przekraczają uprzednio zdefiniowanej wielkości w stosunku do ogólnego kapitału (co powinno być określone w przyjętych przez instytucję kredytową zasadach restrukturyzacji). Instytucja powinna oceniać odsetek kapitalizowanych zaległości na podstawie porównania ze spłatami kapitału i odsetek, aby był adekwatny i dostosowany do kredytobiorcy.
5. Obniżenie stopy oprocentowania	Stałe (albo czasowe) obniżenie stopy oprocentowania (stałego albo zmiennego) do stopy uczciwej i zrównoważonej.	Ekspozycje o wysokim oprocentowaniu należą do najczęstszych przyczyn problemów finansowych. Problemy finansowe kredytobiorcy mogą po części wynikać z tego, że stopy oprocentowania są zbyt wysokie w porównaniu z przychodami kredytobiorcy, albo z tego, że zmiana stopy oprocentowania (odmiennie

Działanie restrukturyzacyjne	Opis	Wykonalność i inne istotne względy
		niż w przypadku stopy stałej) spowodowała, iż kredytobiorca ponosi koszty finansowania nadmiernie wysokie w stosunku do panujących warunków rynkowych. W takich sytuacjach można uwzględnić obniżenie stopy oprocentowania. Jeśli możliwość spłaty można uzyskać tylko przy zastosowaniu stóp niższych od współczynnika ryzyka lub kosztu, należy to wyraźnie zasygnalizować. To rozwiązanie można stosować także jako działanie krótkoterminowe.
6. Wydłużenie terminu zapadalności lub okresu spłaty	Wydłużenie terminu zapadalności kredytu (tzn. odroczenie daty spłaty ostatniej raty przewidzianej umową), umożliwiające obniżenie raty poprzez rozłożenie spłaty na dłuższy okres.	Gdy kredytobiorca jest w wieku, przez który należy uwzględniać obowiązkową emeryturę, wydłużenie okresu spłaty można uważać za działanie realistyczne, tylko gdy instytucja dokonała oceny i może wykazać, że kredytobiorca zdoła ze świadczeń emerytalnych albo innych źródeł potwierdzonego dochodu obsłużyć spłaty ze skorygowanego harmonogramu w sposób zapewniający środki na życie. Wydłużenie okresu spłaty można uważać za rozwiązanie realistyczne tylko wówczas, gdy jest ono zgodne z cyklem życia istniejących zabezpieczeń albo istniejące zabezpieczenia zostają we właściwy sposób zastąpione.
7. Dodatkowe zabezpieczenie	Uzyskuje się dodatkowe zabezpieczenie spłaty zadłużenia ustanowione na wolnych od obciążeń składnikach majątku jako dodatkowe zabezpieczenie przedstawione przez kredytobiorcę, aby zrekompensować większą ekspozycję na ryzyko, i jako element procesu restrukturyzacji.	Nie jest to wykonalne niezależne działanie restrukturyzacyjne, gdyż sam w sobie nie rozwiązuje problemu zaległości w spłacie kredytu. Zwykle stosuje się go w celu skorygowania zobowiązań zabezpieczających ze strony kredytobiorcy związanych ze wskaźnikiem LTV albo do usunięcia ich wad. Dodatkowe zabezpieczenie może przybierać liczne formy, np. zastawu rejestrowego obciążającego wkład gotówkowy, cesji wierzytelności albo nowego lub dodatkowego obciążenia hipotecznego nieruchomości. Instytucje powinny ostrożnie wyceniać drugie i trzecie zabezpieczenia spłaty zadłużenia ustanowione na składnikach majątku oraz poręczenia osobiste.

Działanie restrukturyzacyjne	Opis	Wykonalność i inne istotne względy
8. Uzgodniona sprzedaż lub sprzedaż wspomagana	Instytucja kredytowa i kredytobiorca uzgadniają dobrowolne wyzbycie się zabezpieczonych składników majątku w celu częściowej lub całkowitej spłaty zadłużenia.	Instytucje kredytowe powinny restrukturyzować wszelkie zadłużenie pozostałe po sprzedaży wspomaganej, stosując odpowiedni harmonogram spłat dopasowany do ponownie ocenionej zdolności kredytobiorcy do spłaty. W przypadku działań restrukturyzacyjnych, które mogą wymagać sprzedaży nieruchomości pod koniec okresu spłaty, instytucje kredytowe powinny z zachowaniem ostrożności przeanalizować przyszłe metody postępowania wobec wszelkich wielkości nieobsługiwanych, które mogą pozostać po sprzedaży nieruchomości, i jak najwcześniej rozwiązać ten problem. W przypadku ekspozycji, które zostają spłacone poprzez przejęcie zabezpieczenia w uprzednio określonym momencie, przejęcie nie stanowi działania restrukturyzacyjnego, chyba że zostaje przeprowadzone przed uprzednio określonym momentem wskutek problemów finansowych.
9. Płatności po zmianie harmonogramu	Obowiązujący harmonogram spłat stanowiący część umowy zostaje dostosowany do nowego zrównoważonego programu spłat opartego na wiarygodnej, bieżącej i prognozowanej ocenie przepływów pieniężnych kredytobiorcy.	Odmienne warianty spłaty mogą obejmować: i. Częściową spłatę: gdy spłaty ekspozycji dokonuje się np. w wyniku sprzedaży aktywów, która przynosi sumę niższą niż saldo należności. To rozwiązanie stosuje się w celu znacznego zmniejszenia zagrożonej ekspozycji i umożliwienia ustalenia zrównoważonego programu spłaty pozostałej kwoty. To rozwiązanie należy przedkładać nad opisane niżej warianty jednorazowej spłaty i progresywnej stopy odsetek. ii. Spłaty balonowe albo jednorazowe: gdy zmieniony harmonogram spłaty przewiduje dużą spłatę kapitału w późniejszym terminie przed zapadalnością kredytu. To rozwiązanie należy stosować lub uznawać za wykonalne tylko w wyjątkowych sytuacjach i gdy instytucja może należycie wykazać dostępność przyszłych przepływów pieniężnych kredytobiorcy, które posłużą do spłaty jednorazowej albo balonowej.

Działanie restrukturyzacyjne	Opis	Wykonalność i inne istotne względy
		iii. Spłaty z progresywną stopą procentową: rozwiązania z tym wariantem instytucje kredytowe powinny uważać za wykonalne, tylko gdy są w stanie zagwarantować — oraz wykazać, że można zasadnie oczekiwać — iż kredytobiorca spłaci wyższe raty.
10. Przeliczanie waluty	Gdy waluta ekspozycji zgadza się z walutą przepływów pieniężnych.	Instytucje kredytowe powinny w pełni wyjaśnić kredytobiorcom ryzyka kursu walutowego, powinny też zwrócić uwagę na ubezpieczenie od ryzyka przeliczenia waluty.
11. Inne zmiany warunków umowy lub zobowiązań zabezpieczających	Gdy instytucja kredytowa zwalnia kredytobiorcę z zobowiązań zabezpieczających albo z warunków ujętych w umowie, niewymienionych powyżej.	
12. Refinansowanie i nowe instrumenty kredytowe	Przedstawienie nowych ustaleń w sprawie finansowania w celu wspierania działań naprawczych oraz restrukturyzacji kredytobiorcy.	Zwykle nie jest to wykonalne niezależne działanie restrukturyzacyjne; należy je łączyć z innymi działaniami restrukturyzacyjnymi stosowanymi wobec istniejących zaległości w spłacie. Należy je podejmować tylko w wyjątkowych sytuacjach. Można przyznać nowe instrumenty kredytowe, które wiążą się z zapewnieniem dodatkowego zabezpieczenia. W przypadku porozumień zawieranych przez wierzycieli konieczne mogą być zobowiązania zabezpieczające, które zrekompensują ryzyko ponoszone przez instytucję kredytową. Działanie to może być bardziej odpowiednie w przypadku ekspozycji korporacyjnych; należy przeprowadzić dokładną ocenę zdolności kredytobiorcy do spłaty, w wystarczającym stopniu angażując niezależnych ekspertów specjalizujących się w danym sektorze, aby ocenić, czy przedstawione plany biznesowe oraz przewidywane przepływy pieniężne są realistyczne. Działanie to należy uznać za wykonalne tylko wtedy, gdy dokładna ocena możliwości spłaty wykazuje, że kredytobiorca jest w stanie spłacić zobowiązania w całości.

Działanie restrukturyzacyjne	Opis	Wykonalność i inne istotne względy
13. Konsolidacja zadłużenia	Łączenie licznych ekspozycji w jedną ekspozycję albo w ograniczoną liczbę ekspozycji.	Zwykle nie jest to wykonalne niezależne działanie restrukturyzacyjne; należy je łączyć z innymi działaniami restrukturyzacyjnymi podejmowanymi wobec istniejących zaległości w spłacie. Działanie to jest szczególnie korzystne w sytuacjach, gdy łączenie zabezpieczenia i zabezpieczonych przepływów pieniężnych zapewnia większe całkowite pokrycie w zabezpieczeniu całego zadłużenia, np. poprzez minimalizowanie wycieków środków pieniężnych lub ułatwienie realokacji nadwyżki przepływów pieniężnych między ekspozycjami.
14. Częściowe albo całkowite umorzenie długu	Instytucja kredytowa rezygnuje z prawa do odzyskania na drodze prawnej części albo całości zadłużenia pozostałej do spłaty przez kredytobiorcę.	Działanie to należy podjąć, gdy instytucja kredytowa zgadza się na „obniżoną spłatę w pełnym i ostatecznym rozliczeniu”, wskutek czego instytucja kredytowa umorzy całe pozostałe zadłużenie, jeśli kredytobiorca spłaci zmniejszoną kwotę pozostałego kapitału w ustalonym czasie. Instytucje kredytowe powinny ostrożnie stosować środki polegające na umorzeniu zadłużenia, gdyż możliwość umorzenia może rodzić pokusę nadużycia, a tym samym zachęcać do „strategicznego niewykonania zobowiązania”. W związku z tym instytucje powinny sformułować konkretne zasady polityki dotyczące umarzania zadłużenia oraz procedury zapewniające solidne mechanizmy kontroli.